

Foto: Jessica Ortiz Bergström

MORGONDAGENS HÄSTJOBBS OCH UTBILDNING

En analys över samhällstrender och utvecklingsfaktorer som påverkar hästnäringens arbetsmarknad och utbildning

SARA WESTHOLM, HÄSTNÄRINGENS NATIONELLA STIFTELSE, 2015

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING	3
UPPDRAGET	5
HÄSTNÄRINGEN TILL IDAG	6
1. SAMHÄLLSTRENDER SOM PÅVERKAR HÄSTNÄRINGEN	16
2. VIKTIGA FAKTORER FÖR HÄSTNÄRINGENS FRAMTIDA UTVECKLING	22
3. KOMPETENS FÖR MORGONDAGENS HÄSTJOBBS	26
4. GYMNASIEUTBILDNINGARNAS FRAMTIDA UTFORMNING	28
AVSLUTANDE DISKUSSION	34
REFERENSER	37
BILAGA 1: HÄSTUTBILDNINGAR I SVERIGE 2014	39

SAMMANFATTNING

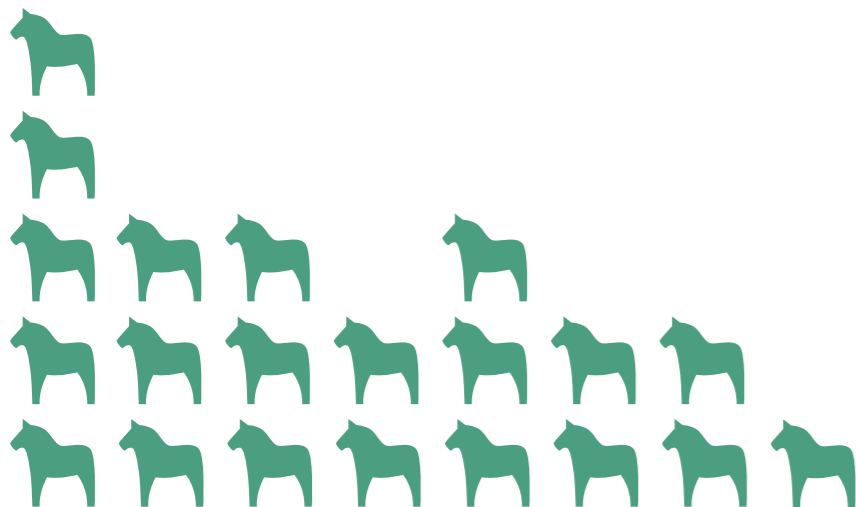
Morgondagens hästjobb och utbildning är en analys över samhällstrender och utvecklingsfaktorer som påverkar hästnäringens arbetsmarknad och utbildning. Den tar också upp vilken kompetens som kommer att krävas i framtiden samt hur utbildningarna bör utformas för att möta de nya behoven. Rapporten, som syftar till att fungera som underlag vid strategiska arbeten inom hästorganisationer och skolor, bygger på studier av tidigare arbeten, statistik och prognoser samt studier av trendrapporter. Intervjuer med personer inom hästnäringen, fokusgrupper med elever ifrån en riksanläggning samt enkäter till personer på hästutbildningar har också genomförts.

Utvecklingen inom hästnäringen visar på ett minskat antal medlemmar och aktiva, men en ökad diversifiering. Antalet elever på hästutbildningar på gymnasienivå har gått ner de senaste åren, samtidigt som antalet skolor som erbjuder utbildning ökat. Mindre barnkullar och ny gymnasiereform är två faktorer som ses som möjliga orsaker till nedgången.

De samhällstrender kan påverka hästnäringens arbetsmarknad och utbildning som lyfts fram är globalisering, digitalisering, automatisering, urbanisering, hållbarhetsperspektivet, meningsfulla jobb, hälsoperspektivet samt ett samhälle med större skillnader. Faktorer som är viktiga för hästnäringens utveckling som belyses i rapporten är djurskyddet, ett mångsidigt företagande, den framtida spelmarknaden, ridskolans framtida roll, anläggningarnas utformning, framtida hästbrist, ökade krav på riktiga jobb, att attrahera de kapitalstarka, vikten av sportsligt utveckling, samt att nå de unga. Den kompetens som rapporten pekar på behövs i framtiden är allsidig kunskap om häst och anläggning eller riktig spetskompetens, kundperspektiv och social förmåga, samt kunskaper om företagande, entreprenörskap och arbetsgivarrollen. Behov av kompetens kring hållbarhet och miljö, att framtidens medarbetare behöver ha god fysik och hälsa, samt arbetsvilja och teamkänsla lyfts också fram.

Prognoser pekar på att det kommer att finnas ett större underlag för utbildning i framtiden, då de kommande barnkullarna som börjar gymnasiet är större än de är just nu. Området naturbruk förväntas också ha ungefär samma utbud och efterfrågan på arbetskraft. Vid en beskrivning av utbildningarnas utformning i framtiden så finns det olika tendenser i rapporten. Här framkommer skiljelinjer mellan yrkeskompetens, behörighet till högskolan och elevens möjlighet till egen utveckling. Den satsning på kommande elit inom framförallt ridsporten som finns inom det som kallas för Nationell Idrottsutbildning, NIU diskuteras, utifrån måluppfyllelse och krav på eleven.

Tillämpbar kunskap är något som belyses. Andra faktorer som påverkar utbildningarnas utformning är skolans rykte och kontakten med arbetslivet där vikten av praktik lyfts fram som en särskilt betydelsefull komponent. Funderingar för framtiden är hur utbildningarna kan bidra till nytänkande och en bättre arbetsmarknad, hur man kan nå fler målgrupper och vad utbildningarna ska leverera samt vilka olika roller olika utbildningsanordnare bör ha. Här diskuteras också vad hästnäringens organisationer och kan göra för att främja företagande och arbetsmarknad. Den största komponenten för en fortsatt stark hästnäring och arbetsmarknad är ett starkt hästintresse, då detta kan ses som grunden för marknaden inom hästnäringen.

UPPDRAGET

I september 2014 fastställde Hästnäringens Representationsråd (HRR) en målbild och en värdegrund för arbetsmarknad och företagande. Dessa ger oss en bild av hur hästnäringens organisationer vill att jobben ska vara och vilka värderingar som de ska vila på. Fokus i denna rapport är att ge en bild av hur framtidens arbetsmarknad och utbildning kan komma att se ut. Syftet med studien är att ge kunskapsunderlag för kommande strategiska arbeten inom såväl Hästnäringens Nationella Stiftelse (HNS), Hästnäringens Riksanläggningar som övriga hästorganisationer och utbildningsordnare. Följande frågor har varit utgångspunkter i arbetet:

1. Vilka samhällstrender och strukturer i samhället påverkar hästnäringens arbetsmarknad och utbildningar inom häst?
2. Vilka faktorer är viktiga för hästnäringens framtida utveckling?
3. Vilken kompetens kommer att efterfrågas inom hästnäringen i framtiden?
4. Hur ser ungdomar på arbete och utbildning i hästnäringen i framtiden?
5. Hur ska utbildningarna utformas för att möta dessa behov?

Denna rapport kan givetvis inte täcka in hela området. Utifrån olika personers upplevelser samt utifrån andra arbeten, statistik och prognoser försöker den ge inspel till hur framtidens arbetsmarknad och utbildning kan tänkas se ut. Förhoppningsvis kan rapporten ge idéer till ytterligare studier inom specifika discipliner eller områden. Rapporten försöker inte utvärdera någon specifik utbildning inom häst. Däremot har resultatet mest tenderat att handla om gymnasieutbildningen. Nya utbildningsmetoder har inte lyfts specifikt i rapporten och även här finns möjlighet till ytterligare fördjupningar.

Metod

Rapporten bygger på studier av tidigare arbeten såväl inom som utanför hästnäringen, statistik och prognoser ifrån bland annat Statistiska Centralbyrån och Skolverket samt studier av trendrapporter. Genom deltagande vid såväl Naturbruksskolornas rikskonferens samt Skolverkets konferens *Arbetsmarknad och utbildning i framtiden* i april 2015 har olika områden vuxit fram. Förutom denna bakgrundsinformation har data samlats in såväl kvalitativt som kvantitativt enligt följande:

- Intervjuer, fysiska eller på telefon med 14 personer ifrån olika delar av hästnäringen i Sverige och utomlands. Personerna har valts ut utifrån att de förväntas ha idéer om den framtida hästnäringen.
- Två fokusgrupper med vardera sex elever ifrån åk 1 och åk 3 på en riksanläggning.
- Ett frågeformulär, med motsvarande frågor som ställts i intervjuerna har skickats på mail till personer på gymnasieutbildningar med inriktning häst. Totalt har elva personer besvarat formuläret.

Svaren ifrån personer inom näringen har tillsammans med skrivbordsanalysen sammanfattats i ett antal områden. I vissa fall har citat används för att ge en mer levande bild av det som beskrivs. Inga informanter namnges i rapporten, det gör däremot personer som fungerat som referenser för kunskapsförståelse.

HÄSTNÄRINGEN TILL IDAG

För att kunna förutsäga framtiden bör man först blicka bakåt. Detta för att skaffa sig en bild av var vi är och hur vi hamnat här. Det här avsnittet ger en kort överblick av svensk hästnäring fram till idag.

- Sverige är ett av Europas mest hästtäta länder. Antalet hästar har ökat ifrån 1970-talets rekordlåga nivåer på cirka 70 000 hästar till cirka 360 000 hästar vid senaste stora hästmätningen 2010. Idag tycks ökningen dock ha avstannat.¹
- Uppfödningen av svenskfödda hästar har minskat med drygt 5000 betäckta ston de senaste åren, mest troligt på grund av finansiella kriser som medfört en allmän försiktighet och en minskad vilja att köpa nya hästar, men också av konkurrens ifrån övriga Europa.²
- Hästnäringen omsätter cirka 45-50 miljarder årligen, vilket motsvarar drygt 0,3 procent av BNP. Hästnäringen är det svenska jordbrukets fjärde största inkomstkälla och bidrar till konsumtion av stora mängder varor och tjänster.³
- I dag finns fler hästar än det finns mjölkkor och hästen är ett bra betesdjur som gör att stora delar av Sveriges betesmark hålls öppna. En häst kräver ungefär ett hektar mark för foderproduktion och bete, därför bidrar hästarna med lika många hektar öppet odlingslandskap som antalet hästar.⁴
- Spelet på hästar står för den största andelen i omsättningen (cirka 12 miljarder) och är en viktig motor i svensk hästnäring i synnerhet i travet och galoppen. Spelet genererar intäkter till samhället genom toskatt och ökad konsumtion (prispengar, vinster m m).⁵
- Även i Europa är hästnäringen betydande. Den europeiska hästnäringen innefattar mer än 6 miljoner eller fler hästar och genererar 100 miljarder euros. 6 miljoner hektar används som betesmark till hästar i Europa.⁶

Medlemmar och aktiva

500 000 personer rider regelbundet och lika många har regelbunden kontakt med hästar. Det ideella engagemanget är stort inom hästnäringen. Svenska Ridsportförbundet har cirka 900 ridklubbar anslutna till sig, ungefär 450 av dem driver ridskola. Inom hästnäringen är det ideella engagemanget betydande och de ideella föreningarna, i synnerhet ridklubbarna kan ses som en viktig inkörsport till hela hästnäringen. Det ideella arbetet uppskattas till 280 miljoner kronor årligen (2012).⁷

De ideella föreningarna är ofta starkt beroende av stödet ifrån den kommun de verkar i. Stödet ser dock väldigt olika ut i olika kommuner, alltifrån att kommunen äger anläggningen och ger ett stöd till verksamheten, till att föreningen själv äger sin anläggning och kanske får ett stöd till verksamheten baserat på antal medlemmar eller ridande. Denna ojämna fördelning skapar olika förutsättningar för föreningar i olika kommuner att bedriva verksamhet. Svenska Ridsportförbundet har jobbat mycket för att hjälpa föreningarna att skapa en bättre kontakt med sin kommun och att ridklubben ska likställas med annan idrott i kommunen, där kommunen ofta äger anläggningen.⁸

Ridsporten är en väldigt stor idrott, men medlemsantalet inom Svenska Ridsportförbundet har minskat sedan 2000, även om det varit en svag uppgång under 2014.

¹ <http://nshorse.se/verksamhet/hastnaringen/>

² http://nshorse.se/files/2014/07/Avelsrapport_2013_LR-FINAL.pdf

³ www.nshorse.se

⁴ <http://www.lrf.se/foretagande/affarsmannaskap/omvarldsbevakning/de-grona-naringarnas-affarer-pa-gardsniva>

⁵ www.atg.se

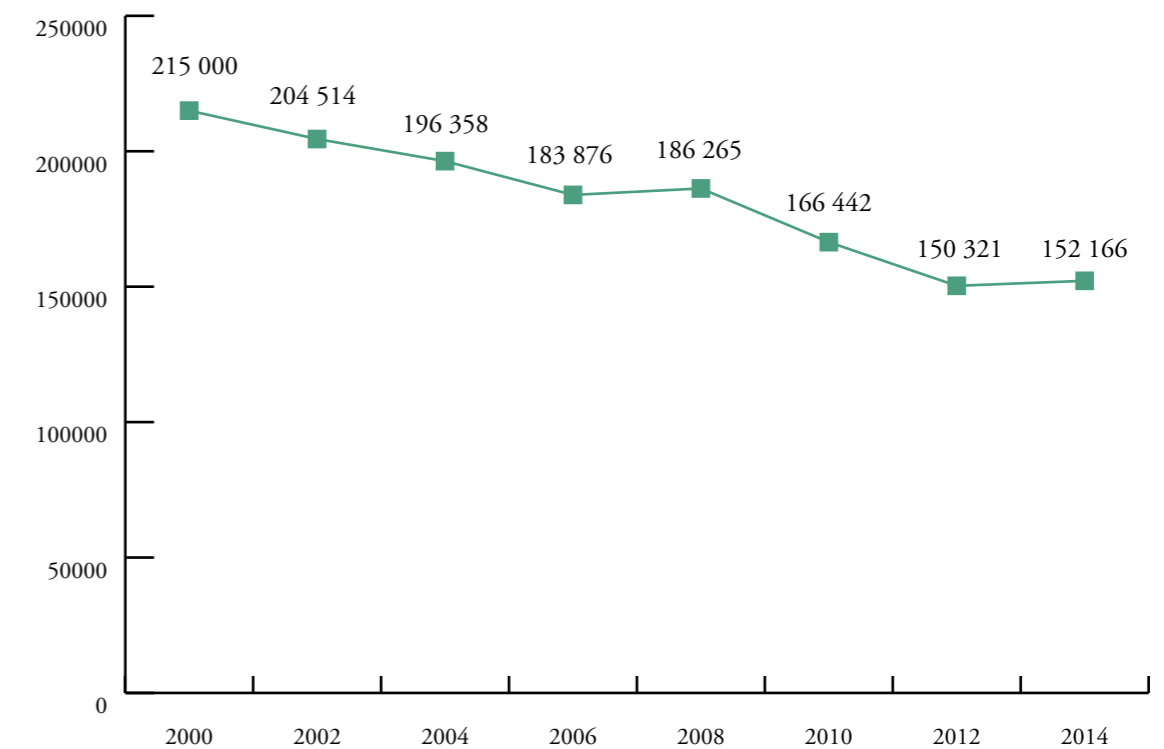
⁶ <http://www.europeanhorsenetwork.eu/>

⁷ www.ridsport.se

⁸ www3.ridsport.se/RidklubbRidskola/Ridklubbenochkommunen/

Medlemsutveckling Svenska Ridsportförbundet

Källa: www.ridsport.se

En förklaring till minskningen av medlemmar är troligtvis nedgången på barnkullarna under de här åren, vilket tros ha påverkat ridsporten negativt. Ytterligare en anledning kan vara att ridningen som är en kostnadseffektiv verksamhet blir en förhållandevis dyr fritidssysselsättning.⁹ En annan trolig orsak är att man inte aktivt har jobbat med medlemskapet och medlemskapets betydelse, något man börjat göra de senaste åren. En allmän förändring av det ideella engagemanget skulle också kunna vara en förklaring.

Nedgången för ridsporten gäller även på antalet deltagartillfällen där ridsporten, sett till övrig idrott står för det största tappet, 40 %, eller 1 723 827 deltagartillfällen mellan 2004-2013. Minskning av antal deltagartillfällen för hela det organiserade barn och ungdomsidrottandet är i genomsnitt 12 % under samma period.¹⁰

En bidragande orsak till den stora nedgången av antalet deltagartillfällen är att regelverket för statligt lokalt aktivitetsstöd, LOK-stöd, ändrats till ridsportens nackdel både vad gäller de föreningar som samverkar med privata ridskolor och den typ av idrottsverksamhet som omfattas av regelverket. Ridsporten har en stor del verksamhet vid sidan av själva ridningen, såsom häst- och stallskötsel, ungdomsaktiviteter och annan föreningsverksamhet. Dessa är inte längre ersättningsbara i samma omfattning som tidigare, något som till stor del kan förklara minskningen av just deltagartillfällen.¹¹ För närvarande ser ridskolorna en ökning av vuxna så kallade "återvändare", till exempel barnens föräldrar.¹²

⁹ Kicki Ronnerberg-Bäckman, Svenska Ridsportförbundet

¹⁰ www.svt.se/sport/sa-har-idrottsutovandet-forandrats-i-din-sport

¹¹ Kicki Ronnerberg-Bäckman, Svenska Ridsportförbundet

¹² <http://www.svt.se/nyheter/inrikes/atervandarna-hasttjejerna-ar-tillbaka>

Även travsporten har tappat aktiva, i synnerhet så kallade B-tränare, det vill säga personer som normalt sett inte har travet på heltid. Här har minskningen varit från 6 853 personer år 2004 till 4 122 personer år 2014. Vad gäller travsporten finns kanske mer ekonomiska faktorer i botten, men också att det upplevs som en svårare och dyrare konkurrenssituation. Antalet proffstränare har inte minskat nämnvärt och även om andelen hästar i proffsträning minskat så är skillnaderna bara en tiondel jämfört med minskningen av antalet hästar i B-träning.¹³

Intresset för islandshästar har varit starkt och är det fortfarande, men antalet islandshästar har tillsammans med flera andra större hästraser minskat under de senaste åren.¹⁴ Samtidigt har antalet nya raser ökat.¹⁵

Ekonomi och företaget

Hästnäringen har en stor andel egenföretagare, med omsättning på alltifrån några hundra tusen kronor till tiotals miljoner kronor. Här ser man en relativt stor skillnad mellan olika delar av hästnäringen, där många mindre hästverksamheter finns inom till exempel LRF. Hos dessa företagare är hästområdet många gånger en del i ett lantbruk. Omsättningen är också relativt liten i förhållande till exempelvis ridskolor och mer kommersiella verksamheter såsom stora travträningsrörelser. Medan de första i huvudsak är enmansföretagare och inte försörjer sig på sin hästverksamhet är de senare många gånger i hästnäringssammanhang relativt stora arbetsgivare. Ytterligare skillnader är att de första ofta har många ben att stå på, medan en ridskola eller travrörelse i huvudsak har en inriktning.¹⁶

Många beskriver hästföretagandet som ett företagande som balanserar på marginalerna, där lönsamheten är den stora utmaningen. Det är svårt att få kostnadstäckning och företaget börjar hellre som en stark vilja att kunna leva på sitt intresse snarare än som en stark affärsidé.¹⁷

Skattereglerna för hästföretagare är komplexa och sätter käppar i hjulet för många företag. Kravet på intäkter i ett företag vars strategi är att sälja en utbildad häst, vilket tar flera år, bromsar utvecklingen. Hästnäringen agerar via påverkansarbete inför EUs budget 2014-2020 med syfte att stärka näringens roll i jordbrukspolitik. Ytterligare en politisk fråga för hästnäringen är konsumentköplagen där ett hästköp likställs med köp av en ”död” vara. Att som företagare sälja en häst till en privatperson innebär stora risker och det finns ett behov av en förändring av lagen för att både skydda konsument och främja svensk avel och hästutbildning.¹⁸

Kostnadsutvecklingen de senaste åren för hästföretagare har också varit relativt hög, där viktiga poster såsom foder och transport ökat dramatiskt. Enligt den undersökning LRF Konsult gjorde över travtränarekonomin 2000-2010 så var ökningen 50 % på foder, mellan 42-52 % på löner, 70-75 % i produktökning på stallströ och det rekommenderade priset på hovslagare höjdes med 81 %. Dessa är alla viktiga poster för hästföretagandet.¹⁹

Resandet är en annan av de kostnader som stigit mycket sista åren. En informant pekar på hur denna kostnad ökat mycket sedan man förändrat tävlandet från regionalt till nationellt, i syfte att höja omsättningen. Något som har gjort att många, i synnerhet de stora tränarna, reser mer. Detta i kombination med ökade priser på bränsle under perioden har medfört stora ökningarna.

¹³ https://www.travsport.se/polopoly_fs/1.4398251/menu/standard/file/arsstatistik%202014%20liten.pdf

¹⁴ www.nshorse.se/rapporter/hastar-och-uppfodare-sverige/

¹⁵ www.lrf.se/globalassets/dokument/foretagande/omvarldsbevakning/dgna_2014.pdf

¹⁶ www.lrf.se/globalassets/dokument/foretagande/omvarldsbevakning/dgna_2014.pdf

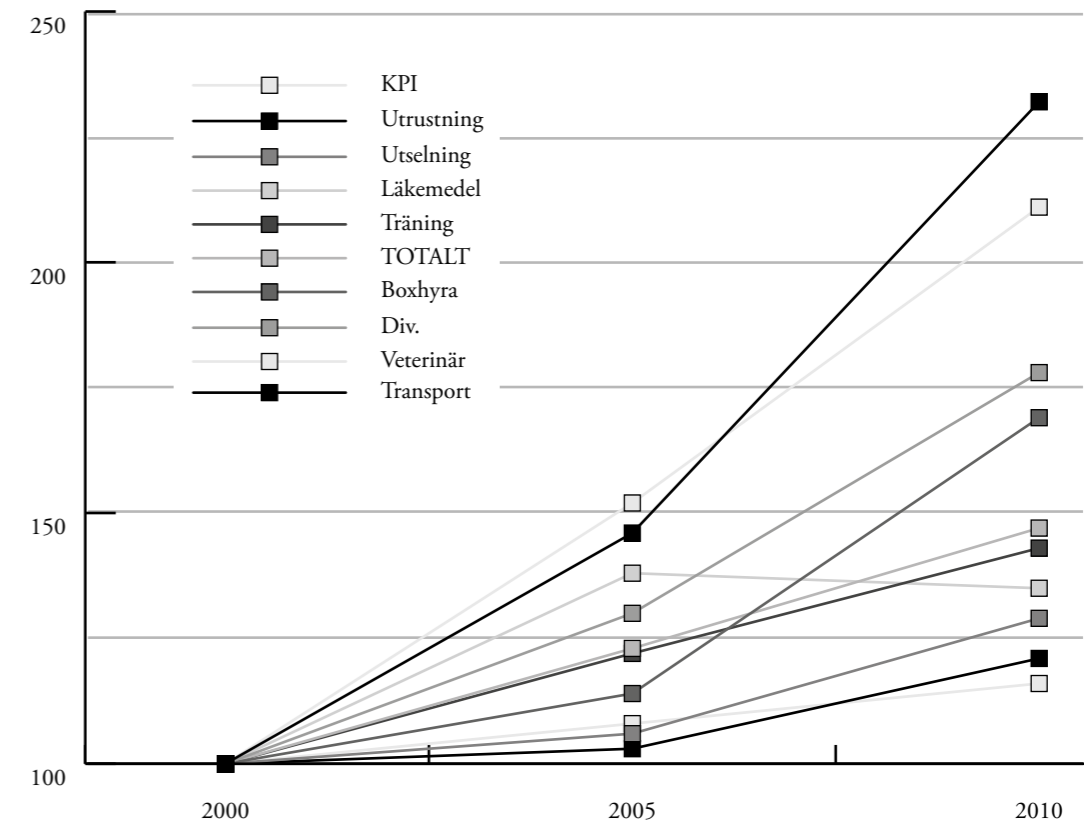
¹⁷ www.nshorse.se/rapporter/lonsamhet-en-knackfraga-hastforetagare/

¹⁸ www.lrf.se/globalassets/dokument/foretagande/omvarldsbevakning/dgna_2014.pdf

¹⁹ Norberg, 2010

Hästägarkostnad per häst år 2000-2010, indexutfall

Källa: Hörnberg, 2010

Arbetsmarknad

Hästnäringen i Sverige genererar cirka 11 000 direkta helårsarbeten (totalt genererar hästnäringen cirka 30 000 helårsarbeten om man räknar med de indirekta arbetstillfällena som skapas vid till exempel foderproduktion och konfektion etcetera). Flest jobb finns inom travsporten, med drygt 2300 helårsarbeten, följt av lantbruket och ridsporten. Enligt undersökningen *Arbetsmarknad och yrken inom svensk hästnäring 2010* så fördelas jobben inom hästnäringen på följande vis enligt verksamhetsområden.²⁰

Verksamhetsområde	Antal helårsarbeten
Travsport & travbanor	2360
Galoppsport & banor	230
Ridsport	1885
Hästturism	500
Avel & Uppfödning	1200
Spel & administration	1075
Varor & Tjänster	1830
Lantbruk	2100
Summa	11180

(Källa: Magnusson, 2010)

²⁰ Magnusson, 2010

Foto: Öyvind Andersson

Behov av arbetskraft

I en tidigare enkätundersökning som HNS genomförde mot företag och verksamheter i hästnäringen svarar cirka 23 % att de har behov av mer arbetskraft. Av dessa var 43 % beredda att anställa en ungdom om man fick 50 % i subvention på lönekostnaden. Den kompetens man i huvudsak sa sig ha behov av var hästkötare följt av gårds- och anläggningsskötare och därefter körhjälps och beridare.²¹ Enligt Hästnäringens Yrkesnämnd, HYN så har det inte gjorts någon analys över behovet av arbetskraft på gymnasienivå. Beträffande eftergymnasiala utbildningar ser man att det finns ett behov av utbildade ridlärare och uppfattningen är att behovet av unghästutbildare och hovslagare motsvarar det antal som utbildas varje år.²²

Myndigheten för yrkeshögskolan har i sina analyser av näringen gjort bedömningen att det finns ett behov av cirka 6-7 beridare per år, medan behovet av unghästutbildare är direkt beroende av antalet hästar som föds. När uppfödningen har minskat så har också behovet av unghästutbildare gått ner.²³

Svenska Ridsportförbundet bedömer att samtliga som går utbildning till ridlärare får jobb, antingen som anställd eller egen företagare. Detta innebär cirka 60 ridlärare per år. De bedömer också att efterfrågan kommer att få en svag ökning de närmaste 3-5 åren. Det finns dock faktorer som kan få negativ påverkan på efterfrågan på sikt. Ridskolorna har minskat i antal de senaste åren samtidigt som privata träningsanläggningar har ökat med tränare som undervisar elever privat, vilka kan konkurrera om delar av marknaden.²⁴

Synen på hästnäringen som arbetsgivare

Under hösten 2014 genomförde HNS med hjälp av undersökningsföretaget Scandinavian Reserach en så kallad "Employer Branding" undersökning, det vill säga en undersökning av upplevelsen av hästnäringen som arbetsgivare. Syftet var att få ett nuläge på hur jobben i hästnäringen upplevs. Totalt 750 personer, allmänhet med hästintresse, arbetstagare och elever och studenter på hästutbildningar besvarade undersökningen. Den allmänna uppfattningen var att hästnäringen kan jämföras med andra näringar, den upplevs varken som särskilt bra eller dålig. De områden som fick mer än godkänt i undersökningen var meningsfulla jobb, arbetsklimat och laganda samt möjlighet att ta eget ansvar. De områden som inte fick godkänt var lön, arbetstider, semestervillkor och anställningstrygghet.²⁵

En utökad analys, en så kallad drivkraftsanalys av tidigare nämnda undersökning har genomförts för att få en tydligare bild av vilka parametrar som betyder mest för bilden av hästnäringen som arbetsgivare. Drivkraftsanalysen talar tydligt om vad det är som hästnäringen framför allt måste satsa på för att få nöjdare arbetstagare, studenter och en mer positiv allmänhet.

Arbetstagarna inom hästnäringen och allmänheten värdesätter bra lön, bra arbetstider och semestervillkor, anställningstrygghet, att arbetet har hög status, bra personalpolicys (regler för hur de anställda behandlas och tas om hand), att det anses vara en framtidsbransch för de som arbetar där och förmågan att kunna ha en bra balans mellan yrkes- och privatliv. Dessa egenskaper är väldigt viktiga för bilden av hästnäringen samtidigt som de uppfylls förhållandevis mindre bra just nu. Om dessa egenskaper förbättras så kommer hästnäringens betydelse att höjas.

Samtidigt gäller det att hästnäringen håller fortsatt hög nivå på individuella utvecklingsmöjligheterna för de anställda, att ha chefer som ger de anställda feedback och support att utvecklas och avancera, samt medbestämmande och inflytande. Dessa egenskaper uppfylls redan idag och här gäller det snarare att bibehålla den redan höga nivån.

För studerande med inriktning hästnäring är det samma egenskaper som efterfrågas som för övriga grupper, men för dem är det inte alls lika viktigt att arbetet har hög status, att det är en bra balans mellan yrkes- och privatliv samt att det är bra arbetstider och semestervillkor.²⁶

Fackanslutning och arbetsmiljö

Anslutningen till facket är väldigt låg inom hästnäringen, endast cirka 20 % är medlemmar i facket, att jämföra med till exempel vårdsektorn där drygt 80 % är medlemmar i facket.²⁷ Att hästnäringen inte till fullo kan leva upp till samhällets krav på arbetsmiljö och arbetsvillkor har under den senaste tiden uppmärksamats. Arbetsmiljöverket granskar hästnäringen extra under 2015, med särskilt fokus på minderåriga och resultatet hittills är det finns flera brister, bland annat på arbetsplatser som fungerar som praktikplatser för skolornas hästutbildningar.²⁸

Utbildningarnas utveckling

Det finns inga heltäckande uppgifter på antalet skolor med hästinriktning i Sverige, men en uppskattning är det är uppemot 60 skolor, varav ett universitet, SLU. Under de senaste åren har det varit en ökning av antalet skolor, i första hand friskolor som Realgymnasiet och Praktiska gymnasiet.

²¹ Strömberg, 2013

²² Enligt Lars Bäckman, HYN, 2015

²³ Myndigheten för yrkeshögskolan, 2013

²⁴ Myndigheten för yrkeshögskolan, 2013

²⁵ www.nshorse.se/rapporter/upplevelsen-av-hastnaringen-som-arbetsgivare/

²⁶ Mind Research, 2015

²⁷ Enligt Anja Westerberg, Kommunal, 2015

²⁸ <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=97&artikel=6124586>

Totalt på Sveriges hästutbildningar finns idag cirka 2200 elever och studenter, varav cirka 1500 på naturbruksgymnasier, drygt 200 på riksanslagningarna gymnasieutbildning, knappt 90 på universitetsutbildningen hippologprogrammet, drygt 200 på yrkeshögskoleprogram och drygt 100 på Hästsportens Folkhögskolas längre program.²⁹ ³⁰Av gymnasieskolans program så ligger de flesta med hästinriktning inom naturbruksprogrammet, som är en yrkesinriktad utbildning, med yrkesutgången hästskötare. Naturbruksprogrammet hade en konstant ökning av elever från år 2000 till 2007 då elevantalet började sjunka. 2014 var det lägre antal elever än 1999.³¹

Elevstatistik Naturbruksprogrammet, antal elever 1999 – 2014

Elevantal vid 64 naturbruksgymnasier, nuvarande + före detta medlemsskolor i Naturbruksskolornas Förening). Under tabellen inkluderas även övriga NB-utbildare, fr.o.m. 2014

	Förändring sökande mot året innan:	Sökande 15/5	Andel sökande	Andel antagn	Förändring mot året innan:			Antal elever per inriktning i årskurs 2									
					relativt årskull	elevantal åk 1	Antagna 15/9	Jordbruk	Trädgård	Skog	Djur	Häst	Naturturism	Övriga	Åk1+2+3	Årskull 31/12	
																	procent
1999	-	2178	2,20	2,30	-	-	2269	521	144	278	389	501	-	224	6 727	98 800	
2000	14	2476	2,45	2,38	4	6	2409	428	148	245	402	558	-	264	6 468	101 220	
2001	12	2767	2,61	2,38	0	4	2516	446	138	212	513	559	-	297	6 354	105 858	
2002	30	3601	3,29	2,46	3	7	2691	399	126	254	571	593	-	314	6 478	109 482	
2003	5	3784	3,38	2,88	17	20	3225	478	168	287	721	717	-	344	6 428	112 076	
2004	15	4338	3,63	3,01	5	12	3598	497	166	331	786	797	-	430	9 430	119 381	
2005	0	4341	3,54	3,00	0	3	3690	548	154	391	910	845	-	418	9 834	122 798	
2006	4	4525	3,48	2,83	-6	0	3682	525	168	375	979	845	-	376	10 024	130 105	
2007	-9	4101	3,17	2,76	-2	-3	3577	508	175	329	968	857	225	257	10 059	129 451	
2008	-2	4037	3,17	2,75	-1	-2	3505	528	135	341	947	797	259	179	9 867	127 500	
2009	-1	3980	3,25	2,78	1	-3	3397	558	123	370	1009	677	214	201	9 654	122 379	
2010	-5	3780	3,20	3,03	9	5	3582	556	99	316	965	795	293	182	10 003	118 226	
2011	-21	3003	2,73	2,71	-10	-17	2987	504	89	323	1024	782	274	216	9 274	110 072	
2012	-6	2818	2,74	2,66	-2	-8	2744	507	77	305	916	579	190	134	8 573	103 013	
2013	-3	2723	2,75	2,66	0	-4	2629	432	52	312	859	504	159	65	7 607	98 985	
2014	-2	2656	2,68	0,00												99 186	
Källa: Naturbrukets Yrkesnämnd och Naturbruksskolornas Förening.							= några saknade underlagsiffror utgör antaganden										
2014: inkl. icke medlemsskolor		3304	3,33%														

Elever på hästinriktningen

Elever på gymnasieskolans hästinriktning har följt samma kurva som naturbruk i övrigt, det vill säga uppåtgående från 2000 fram till 2007. Däremot har inriktningen häst tappat kraftigt mellan år 2008 till år 2014. Jämfört med naturbruk som helhet som tappade 35 % mellan år 2007 till år 2014 (räknat på elever i årskurs 2) så tappade hästinriktningen 54 % av eleverna, (från 857 elever i årskurs 2 år 2007 till 387 elever i årskurs 2 år 2014). 2014 uppmättes den lägsta siffran på hela 2000-talet.³²

²⁹ Uppgift Lars Bäckman, HYN, 2015

³⁰ Se bilaga 1.

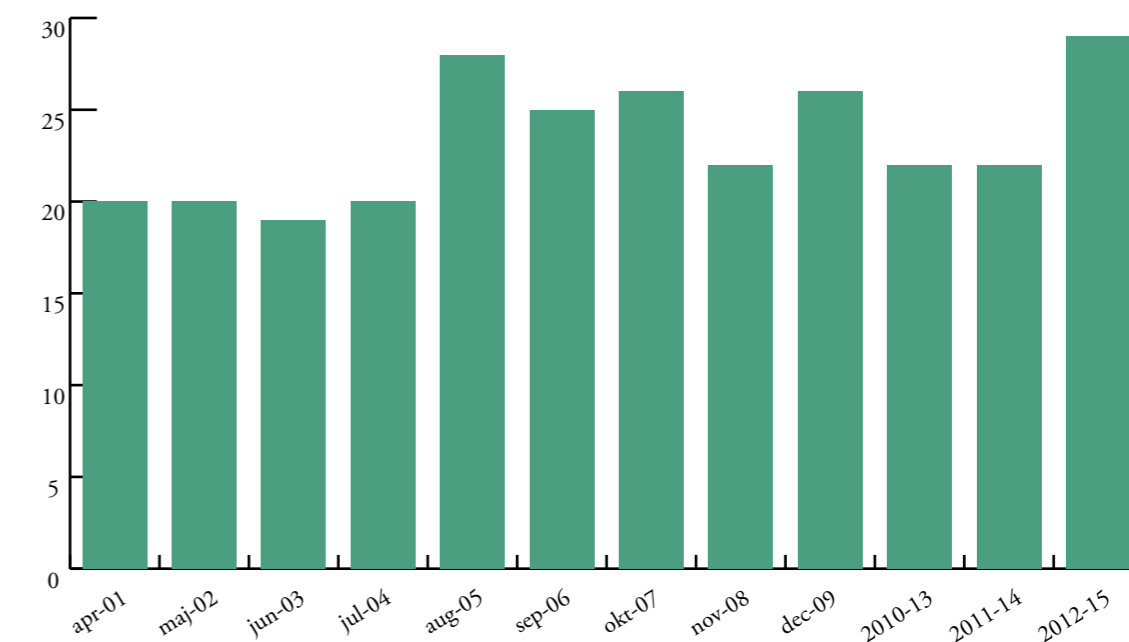
³¹ <http://www.naturbruk.se/for-nb-skolor/elestatistik/>

³² <http://www.naturbruk.se/for-nb-skolor/elestatistik/>

Den kraftiga nedgången av antal elever som man sett på naturbruksgymnasierna, i synnerhet på hästinriktningen, har man inte sett på de tre riksanslagningarna Wängen, Strömsholm och Flyinge. Det har visserligen varit variationer under dessa år, men elevantalet har ändå inte minskat i samma omfattning som genomsnittet. Kanske har utvecklingen medfört att ungdomar som känner att det verkligen vill satsa på häst i högre grad söker sig till riksanslagningarna, där häst har en tydligare plats på schemat. På Strömsholm ser man det som en förklaring till varför färre elever hoppar av deras gymnasieprogram – att de som gjort valet nu verkligen vill satsa på hästar.³³

Antal elever som fullföljt gymnasieprogrammet på Strömsholm

Källa: Becky Evensen, Strömsholm, 2015

Vad är då anledningen till den kraftiga minskningen av hästelever mellan år 2007 till år 2014?

Den enklaste förklaringen är de minskade barnkullarna, vilket inneburit minskat antal elever i gymnasiet generellt. Ytterligare en trolig förklaring är införandet av den nya gymnasiereformen, GY11. Den innebär större skillnader mellan högskoleförberedande program och yrkesprogram och utgången delas in i en högskoleförberedande examen och en yrkesexamen.

Tidigare gick det att få högskolebehörighet på naturbruksprogrammet och såväl många skolor som elever antog att det inte längre skulle vara möjligt efter gymnasiereformen. Ytterligare en förklaring till minskningen på naturbruksprogrammet är ökningen av antalet skolor som erbjuder häst. I dag är det färre elever på fler utbildningar. Denna utveckling kan ha gjort att det finns färre resurser på respektive utbildning, eftersom varje elev ger intäkter till skolan. Detta skulle kunna få effekten att det också blir en lägre nivå på utbildningarna - systemet tenderar att utarmas.

³³ Uppgift Becky Evensen, Strömsholm 2015

Ytterligare en förklaring kan vara att de som väljer naturbruk/lantbruk är mer inriktade på att jobba med lantbruk än vad hästeleverna är att arbeta med hästar när de studerat färdigt. Majoriteten av de informanter som svarat på enkäten menar att de flesta av deras elever inte vill jobba eller studera vidare inom hästnäringen efter studierna. Ridsportförbundet har ju samtidigt haft en minskning av medlemmar från cirka 200 000 år 2007 till 154 000 år 2014, vilket kanske också kan vara orsaken till det minskade underlaget på hästutbildningarna.³⁴

Sökandes bakgrund på naturbruksprogrammet

I jämförelse med andra gymnasieprogram så lockar naturbruksprogrammet få personer med utländsk bakgrund (med utländsk bakgrund menas personer som är födda i Sverige men där båda föräldrarna är födda utomlands eller som själva är födda utomlands). Av de sökande till gymnasieskolan 2014 som uppgivit sin bakgrund sökte cirka 6 % med utländsk bakgrund till naturbruksprogrammet. Detta att jämföra med hotell och turism dit 25 % med utländsk bakgrund sökte sig eller vård och omsorg dit 39 % med utländsk bakgrund hade sökt.³⁵ Inom området Lantbruk, djurvård, trädgård, skog och fiske inom yrkeshögskolan så var andel utrikesfödda 3 % av dem som examinerade 2013.³⁶

Beträffande hästinriktningen har inte uppgifter kunnat hittas i nuläget men många hästorganisationer har lyft upp problematiken med en väldigt låg andel med utländsk bakgrund i olika sammanhang. Att en låg andel av dagens medlemmar och aktiva i hästnäringen har utländsk bakgrund spelar troligtvis en stor roll till varför så få söker till utbildningarna. Samtidigt som det är en låg andel med utländsk bakgrund är en övervägande majoritet inom hästutbildningarna flickor (98-99 %).

Just social bakgrund, etnicitet och även kön är enligt ett flertal pedagogiska och sociologiska studier starka styrningsmekanismer vid gymnasievalet. Barn till högutbildade föräldrar tenderar att söka sig till högskoleförberedande program, medan barn till föräldrar från lägre socioekonomisk klass tenderar att söka sig till yrkesprogram.

Enligt Skolverkets studie är gymnasievalet en process som ställer stora krav på ungdomarna. Viktiga parametrar i skolevalet är studie och yrkesvägledaren, som förväntas ge tydlig vägledning och information. Kamrater fungerar både som kommunikationspartners kring de olika skol och programalternativen och som viktiga referenspunkter vid såväl identitetsbildning som social frigörelse från föräldrarna. Flera studier visar dock att eleverna i första rummet behöver stöd från sin familj, framför allt sina föräldrar.³⁷

Vid intervjuerna med elever kring valet av skola framgick det tydligt att föräldrarna har haft en avgörande betydelse för valet av utbildning. Många av de intervjuade ungdomarna berättar att deras föräldrar stöttat dem i deras val, även om det är de själva som har gjort valet. De flesta av de intervjuade ungdomarna hade föräldrar som själva var hästintresserade, flera av dem arbetade till och med i hästnäringen. Några av eleverna hade föräldrar som valt att flytta för att kunna möjliggöra sina barns intresse för hästar. Flera av ungdomarna lyfter också fram deras tränare som en väldigt viktig person för deras hästintresse.

³⁴ www.ridsport.se

³⁵ <http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/statistik-i-tabeller/gymnasieskola/skolor-och-elever>

³⁶ https://www.myh.se/Documents/Publikationer/Rapporter/2015/Etablering_arbetsmarknaden_2012.pdf

³⁷ http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2Fblob%2Fpdf2818.pdf%3Fk%3D2818

Etableringsstatus

Etableringsstatusen efter avslutade studier ligger för elever från naturbruksprogrammet relativt lågt, där 25 % har en etablerad ställning ett år efter avslutade studier. Snittet för alla yrkesförberedande program är 33 %.

Etablering ställning	Osäker ställning	Svag ställning	Högskolestudier	Andra studier	Varken studier eller arbete	Totalt antal elever
25 %	13 %	31 %	17 %	8 %	5 %	2 370

Källa: www.skolverket.se

Högst andel etablerade har byggprogrammet där 53 % har etablerat sig ett år efter att de slutade gymnasiet. Ett karakteristiskt drag för de yrkesförberedande program som har minst andel ungdomar med etablerad ställning och störst andel högskolestuderande ett år efter gymnasieskolan är att de har relativt stor dominans av kvinnor. De program som har stor andel etablerade ett år efter gymnasieskolan är tvärtom i hög grad dominerade av män. Skillnaderna i etableringsstatus mellan könen verkar inte kunna förklaras av att kvinnor och män väljer att läsa olika program i gymnasieskolan. Även bland ungdomar som läst samma program förekommer stora skillnader i verksamhet beroende på kön. Exempelvis är andelen som har etablerad ställning på arbetsmarknaden ett år efter att de avslutat naturbruksprogrammet 43 procent bland män och 18 procent bland kvinnor.³⁸

Inom yrkeshögskolan, där bland annat beridarprogrammet och ridlärarutbildningen finns, var år 2010 andelen etablerade 4 av 10 inom *Lantbruk, djurvård, trädgård, skog och fiske*, vilket tillsammans med *Friskvård och kroppsvård* är den lägsta andelen av yrkeshögskolans utbildningar. Högst andel etablerade bland de examinerade 2010 fanns inom *Samhällsbyggnad och byggt teknik* där fler än 8 av 10 examinerade var etablerade. Andelen företagare är i de flesta fall hög inom utbildningsområden med låg etablering medan områden med hög etablering har en högre andel renodlat anställda. Det är vanligare att företagare har låga inkomster och därmed hamnar de oftare i kategorin osäker ställning på arbetsmarknaden. En del av skillnaden i etablering mellan utbildningsområdena beror därför på de examinerades yrkesställning. Av de elva utbildningsområdena är det inom *Lantbruk, djurvård, trädgård, skog och fiske* samt inom *Teknik och tillverkning* som skillnaden i etablering mellan könen var som störst. Inom dessa områden var andelen etablerade 19 respektive 15 procentenheter högre för männen än för kvinnorna.³⁹

SLU:s alumnenkät till hippologer som börjat hippologprogrammet mellan 1994-2010 visar att 88% arbetar inom hästsektorn. Övriga som besvarat SLU:s enkät uppgav att de arbetade med annat eller studerade.⁴⁰

³⁸ http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2Fblob%2Fpdf3321.pdf%3Fk%3D3321

³⁹ https://www.myh.se/Documents/Publikationer/Rapporter/2015/Etablering_arbetsmarknaden_2012.pdf

⁴⁰ SLU, 2015

1. SAMHÄLLSTRENDER SOM PÅVERKAR HÄSTNÄRINGEN

Vissa trender genomsyrar de flesta moderna samhällen och i stor sett alla verksamheter, hästnäringen är inget undantag. För många av de utmaningar som samhället står inför kan hästnäringen bidra till en lösning. Detta är idén med Hästnäringen 2020, hästnäringens utvecklingsplan för tillväxt.⁴¹ I den lyfts utmaningarna urbanisering, arbetslöshet, unga får inte chansen, motsättningar mellan människor, förändrad landskapsbild samt stress och ohälsa fram. Flera av dessa återkommer bland utmaningarna som lyfts upp i rapporten, av såväl informanter som i omvärldsanalyser och trendrapporter.

Globaliseringen

Globaliseringen kännetecknar till stor del den tid vi lever i nu. Människor, företag och regioner blir alltmer beroende av varandra genom samarbete, handel och resor, den globala integrationen är ett faktum och konkurrensen ständigt närvarande. Den ekonomiska tyngdpunkten förskjuts alltmer från väst till länder i öst och syd.⁴²

Hästnäringen är till stor del internationell och att arbeta med hästar är och har varit ett sätt att komma ut i världen. Från att hästnäringen, utifrån ett svensk perspektiv, i huvudsak har varit riktad mot Europa eller Nordamerika pekar allt mer på att vi även här ser en förflyttning mot öst, i synnerhet Kina, men också Japan och Saudiarabien. För närvarande diskuteras såväl export av hästar som av kunskap.

Digitalisering

Digitaliseringen har lyfts upp av såväl informanter som i andra undersökningar och rapporter som en stark trend. Att smartphonen och plattan numera finns hos nästan alla gör att informationen går snabbare och att människor förväntar sig respons direkt. För hästnäringens del innebär det ett förändrat sätt att nå ut med sin verksamhet och att ha kontakt med kunder. En informant menar att digitaliseringen i huvudsak är till fördel för hästnäringen. Det blir enklare att förmedla sin verksamhet till en bredare massa. Samtidigt ställer det ökade krav på företagen och verksamheterna att synas och hålla sig uppdaterade. Kunderna söker sin information på nätet och ett företag utan hemsida eller medverkan på sociala medier finns nästan inte.

Spelbolaget ATG har genom åren haft en stadig utveckling av omsättningen med undantag av några få år. Något som påverkat ATG:s omsättning är bland annat den ökade konkurrensen ifrån internationella spelaktörer, som inte lever efter samma strikta villkor som ATG som ett statligt reglerat spelbolag. Det är också tydligt att såväl digitalisering som globalisering haft stor påverkan då spelet inom e-kanaler ökat kraftigt, medan spelet på travbanan genomgått en stor nedgång sista åren. Till skillnad från den totala omsättningen som haft en nedgång under de sista åren har det internationella spelet stadigt ökat.⁴³

Utmaningen för hästnäringen, och i det här fallet travet, är att människor ska få en upplevelse på plats, att ta sig till travbanan till exempel. Samme informant som lyfte digitaliseringen som något positivt, ser också en fara med att digitala möjligheter gör att man hellre stannar hemma än tar sig till arenan. Det är på travbanan man i huvudsak har mött nya kunder och tävlingar utan publik blir kanske inte heller lika attraktiva för till exempel hästägare. Detta är i sin tur avgörande för de arbetstillfällen som skapas i travsporten.

⁴¹ <http://nshorse.se/2015/02/12/hastnaringens-utvecklingsplan-2020/>

⁴² http://www.lrf.se/globalassets/dokument/foretagande/omvarldsbevakning/lrf_omvarldsanalys_2013.pdf

⁴³ <http://www.atg2014.se/pdf/atg2014.pdf>

Urbanisering

Allt fler människor flyttar till städerna och så även hästarna. De flesta hästar finns i de tätbefolkade områdena, Stockholm, Skåne och Västra Götaland. Samtidigt som allt fler människor flyttar till städerna minskar också antalet människor som har naturlig kontakt med djur och hästar, vilket utmanar såväl hästintresset som hästkunskapen. Att människor i mindre utsträckning får med sig grundläggande kunskaper om häst och hästhållning gör att det ställs större krav på utbildningarna och de ”hästkunniga”. En informant menar att det samtidigt finns ett stort sug efter kunskap och att tränaren ofta hjälper ryttaren kring fler saker än själva ridningen, till exempel kring skoning, utfodring etcetera. Samtidigt gör det faktum att färre har kunskaper ”i ryggmärgen” att fler hakar på trender av olika slag och att det bildas subkulturer inom olika discipliner.

Urbaniseringen medför också att marknaden för hästföretagare till stor del finns runt städerna, i synnerhet storstäderna. Leif Jarle Asheim visar i sin forskning att en viktig faktor för att bli en lyckosam entreprenör med fokus på hästnäringen är gårdens läge då kunders köpkraft ökar ju närmare en stad gården ligger.⁴⁴

Asheim visar också på att svensk hästnäringens lönsamhet och tillväxt i hög grad styrs av den ekonomiska utvecklingen på nationell och regional nivå. Generellt förväntas hästnäringen utvecklas på samma sätt som Sveriges ekonomi; det vill säga en god ekonomisk utveckling stärker hästnäringen och en sämre ekonomisk utveckling hämmar hästnäringen. Större befolkningstillväxt i städer kontra landsbygd i kombination med att lönenivåerna växer snabbare i närheten av och i storstadsområden samt en lägre medelålder i stadsnära områden, förväntas leda till att hästnäringen växer snabbare i

⁴⁴ <http://hastforskning.se/forskning/forskningsrapporter/artiklar-ur-nyhetsbladet/kopstarka-stadsbor-lyfter-hastnaringen/#.VW2FRU0cTiN>

stadsnära områden än på landsbygden. Det är också i tätt befolkade regioner som Stockholm, Skåne och Västra Götaland som hästnäringen är mest integrerad i den lokala ekonomin. Hård konkurrens om stadsnära mark, dyrare stallplatser och högre kostnader för att hantera stallgödsel förväntas däremot kunna hämma hästnäringens tillväxt i stadsnära områden. Även hästnäringens fortsatta tillgång till kapital för investeringar, individer med tillräckligt mycket fritid och köpkraft samt förmåga att konkurrera om utövers fritid antas påverka utvecklingen.⁴⁵

En annan viktig faktor som Asheim lyfter fram för ett lyckat entreprenörskap är ålder. Generellt sett lyckas yngre entreprenörer bättre än äldre.⁴⁶ Ett hinder för den som är ung och företagare och vill verka nära storstäderna är dock möjligheten att köpa en jord eller skogsbruksfastighet. De senaste årens starka prisutveckling på mark har gjort det allt svårare för den med begränsat eget kapital att köpa en jord eller skogsbruksfastighet. Familjeöverlåtelser är fortfarande den vanligaste typen av förvärv, något som naturligtvis är en begränsning för den som inte är född in i de gröna näringarna men som ändå vill satsa på ett företag i branschen.⁴⁷

Det gör det svårt för unga människor som inte har någon förankring i de gröna näringarna att se denna sektor som ett alternativ när personen ska välja sin framtid. Generellt är kunskapen om att det finns jobb i de gröna näringarna låg bland allmänheten, framför allt i storstäderna. Det avspeglas också i ungas låga intresse för de gröna näringarna – hälften av SLUprogrammen fyller inte platserna.⁴⁸

Hållbarhetsperspektivet

Hållbarhetsperspektivet lyfts upp såväl i LRF:s omvärldsspaning som i andra omvärldsspaningar och intervjuerna. Det första ord man förknippar med hållbarhet är vanligtvis miljön. Förutom miljömässig hållbarhet brukar man också prata om social och ekonomisk hållbarhet. Man talar ofta om CSR – cooperate social responsibility – ett företags samhällsansvar.

LRF beskriver i sin omvärldsbekvakning framtidens hållbara företagande:

”Dagens framgångsrika landsbygdsföretag kännetecknas av ett professionellt ledarskap, vilket inbegriper allt från att vara innovativ och ständigt utveckla sina produkter och tjänster samt vara en bra arbetsgivare som utvecklar sin personal. Genom samverkan, delat ägande, alternativa drifts och finansieringsformer utvecklas livskraftiga företag som lockar till sig nya entreprenörer och arbetskraft. Det handlar om att se sig som och agera som företagare – och vara stolt över det”⁴⁹.

För hästnäringens del så finns här utmaningar på alla nivåer. Många företag brottas med lönsamhetsproblem och ur det sociala perspektivet lyfts även arbetsvillkor och arbetsmiljö fram som två områden där hästnäringen har utmaningar.

Även ur ett miljömässigt perspektiv finns mycket att göra. Hästanläggningar producerar gödsel som ska tas om hand och förbrukning av bränsle är ofta hög, i synnerhet i travsporten där resandet är en stor del av verksamheten. Ny forskning från SLU har dock visat att en ökning av antalet hästar lett till positiva miljöeffekter genom att man sett ökad mullhalt i markerna, vilket binder växthusgaser i marken.⁵⁰

⁴⁵ <http://hastforskning.se/forskning/forskningsrapporter/artiklar-ur-nyhetsbladet/kopstarka-stadsbor-lyfter-hastnaringen/#.VW2FRU0cTiN>

⁴⁶ <http://hastforskning.se/forskning/forskningsrapporter/artiklar-ur-nyhetsbladet/kopstarka-stadsbor-lyfter-hastnaringen/#.VW2FRU0cTiN>

⁴⁷ http://www.lrf.se/globalassets/dokument/foretagande/omvarldsbevakning/lrf_omvarldsanalys_2013.pdf

⁴⁸ http://www.lrf.se/globalassets/dokument/foretagande/omvarldsbevakning/lrf_omvarldsanalys_2013.pdf

⁴⁹ http://www.lrf.se/globalassets/dokument/foretagande/omvarldsbevakning/lrf_omvarldsanalys_2013.pdf

⁵⁰ Travronden nummer 44, 5 juni 2015

Automatisering

Trendspaningsföretaget Futurwise ser ett antal trender i framtiden. En sådan trend är automatiseringen. Tidigare var det industrijobben som automatiserades, numera är det snarare tjänstejobben som försvinner och ersätts av automatisering eller av att kunden själv får göra jobbet. Exempel på yrken som de ser försvinna på sikt är bankkassör, snabbköpspersonal, incheckningspersonal, aktiemäklare. Enligt dem så kommer man i framtiden mer att premiera ”passionerade medskapare” i företagen, mot tidigare plikttrogna medarbetare.

De pekar på att nya yrken kommer att handla om att skapa och ta hand om system för datorisering, automatisering, robotisering, samt jobb som datorer, maskiner och robotar är dåliga på, till exempel fantasi, kreativitet, innovation, nätverkande, relationer, inspiration, känslor, visioner och manuella arbeten som är svåra att automatisera.⁵¹

Inom hästnäringen är det många som trycker på behovet av att automatisera, inte bara för att spara pengar, utan för att få till en bättre arbetsmiljö, såväl fysiskt som tidsmässigt, vilket kan vara avgörande för att rekrytera personal i framtiden. Här kanske snarare automatiseringstrenden gör att jobben kan bli mer skonsamma och attraktiva.

Meningsfulla jobb

Futurwise lyfter också fram vikten av självförverkligande och uppskattning för att trivas med sitt jobb. Dessa faktorer anses vara viktigare än lön. När man inte längre behöver sträva efter att uppfylla de grundläggande behoven, för de tas för givet, är de behoven längre upp i behovstrappan som man strävar efter. Man pratar om Maslows behovstrappa, fast upp och ner. De menar också att av alla länder i världen skattas självförverkligande högst av svenska ungdomar och att fritiden värderas mycket högre än arbetet för att ge mening med livet - ett arbete är inte främst ett sätt att försörja sig på, utan ett sätt att visa sin identitet och vilken livsstil man aspirerar på. Ju större inflytande man har på jobbet, desto nöjdare är man. Det viktigaste på jobbet enligt flera undersökningar är att det finns möjlighet till utveckling.

Den nya logiken kan beskrivas så här:

<i>Då</i>	<i>Nu</i>
Fokus på grundläggande behov	Fokus på sofistikerade behov
Pliktkänsla är drivkraft	Passion är drivkraft
Yttre motivation	Inre motivation

Icke-kognitiva färdigheter såsom självdisciplin, social kompetens, motivation, arbetsmoral, uthållighet, pålitlighet, punktlighet och emotionell stabilitet kommer att premieras i framtiden.⁵²

Sett till hästnäringen så är dessa faktorer om självförverkligande och mening något som lyfts upp som det som är positivt med jobb i hästnäringen. I den undersökning som tidigare nämndes kring upplevelsen av hästnäringen som arbetsgivare är det just meningsfulla jobb som är det som får högst betyg.

Samtidigt finns det en problematik kring matchningen av jobb. Unga människor (födda under 1990- och 2000-talet) drömmer om att skaffa ett bra jobb, hitta den rätta, få barn tidigt och ha ett fint boende. Familjen och tryggheten är centralt och arbete och familjeliv behöver kunna kombineras.

⁵¹ www.futurwise.se/skolverket

⁵² www.futurwise.se/skolverket

Kanske finns här en förklaring till att många arbetsgivare upplever att de unga arbetslösa inte möter deras behov eftersom de saknar yrkeserfarenhet.⁵³ Futurwise pekar på en trend med allt svårare att matcha till jobben. De ser en ökad efterfrågan av högkvalificerade jobb där det krävs specialistkompetens och lågkvalificerade jobb, utan krav på utbildning. Den stora delen av dagens arbetskraft - de medelutbildade kommer att ha svårare på arbetsmarknaden, då många av jobben till större del automatiseras och de då anses överkvalificerade för de enklare arbetena. Inom hästnäringen ser man störst efterfrågan på hästkötare och gårds- och anläggningsskötare. På den nivån är det i huvudsak inte utbildning som efterfrågas, utan snarare arbetsvilja. Däremot finns det en annan tendens på ridskolesidan, där några pekar på hur man väljer att bara anställa utbildade instruktörer, även för stalltjänst, då alla i teamet ska vara på samma nivå och vilket förenklar att ersätta någon som är borta. Ridsportförbundet ställer även krav på en lägsta utbildningsgrad och en lägsta tjänstgöringsgrad för att ridskolan ska få kvalitetsmärkning.

Hälsoperspektivet

Svenska Riksidrottsförbundet (RF) har i sin omvärldsanalys *Den svenska idrottsrörelsen 2.0* lyft fram trender som påverkar idrottsrörelsen och jobben inom föreningarna. En av de trenderna de lyfter fram är hälsotrenden ur ett holistiskt perspektiv.

En förändrad arbetsmarknad, ökade sociala klyftor och en åldrande befolkning har lett till att det allmänna välbefinnandet hotas av sjukdomar som är orsakade av vår livsstil, såsom stress, sömnbrist och övervikt. Samtidigt ökar även viljan och intresset för den egna hälsan och det egna välmåendet hos allt fler människor. Ett ökat och bredare perspektiv på hälsa ger framtidens idrottsrörelse stora möjligheter. Samtidigt innebär perspektivet en förskjutning i de aktivas fokus från tävling till välmående.⁵⁴

Hälsotrenden borde kunna vara något positivt för hästnäringen. Ridningen är en bra motion och arbetet med hästar innebär också rörelse och att vara ute i friska luften. Flera informanter lyfter också fram att hästen kan få en större roll inom till exempel rehabilitering och sjukvård, så kallad hästunderstöd terapi.

⁵³ http://www.lrf.se/globalassets/dokument/foretagande/omvarldsbevakning/lrf_omvarldsanalys_2013.pdf

⁵⁴ Svensk Idrott, Den Svenska Idrottsrörelsen 2.0

Hästintresse som en sund livsstil kan påverka människors hälsostatus i positiv riktning.

Hästnäringen har å andra sidan utmaningar beträffande just hälsoaspekten, som framförallt drabbar de unga. Inom travsporten där det är mycket resande som medför långa arbetsdagar är det ibland svårt att få tillräckligt med sömn och återhämtning samt att få i sig bra mat. En informant menar att det blir arbetsgivarens ansvar att se till att medarbetarna får i sig bra och näringsriktig mat, för att orka med arbetet.

Skaderisken är också stor inom hästnäringen. Det handlar om både stora djur och maskiner. Statistik från Arbetsmiljöverket för åren 2009-2013 visar att 771 personer i åldrarna 0-44 år skadades allvarligt. Merparten, 225 personer var i åldrarna 18-24 år, 92 personer i åldrarna 0 - 17 år.⁵⁵ Enligt Arbetsmiljöverket sticker statistiken inte ut, däremot vet man att mörkertalet inom jordbruket generellt är stort och att kanske bara var tionde olycka anmäls.⁵⁶

En annan utmaning är utseendefixering som ny forskning visar att finns, i synnerhet inom ridsporten. Unga tjejer känner utseendepress och märkeshets, de är mer missnöjda med sina kroppar än flickor inom andra idrotter och ägnade sig också åt problematiska viktminskningsbeteenden, som att hoppa över måltider och skära ned på sitt kaloriintag.⁵⁷

Ett samhälle med större skillnader

Riksidrottsförbundet lyfter fram större ekonomiska klyftor och större heterogenitet som något som präglar dagens och framtidens samhälle. Sveriges befolkning blir mer heterogen ur flera olika perspektiv. Globaliseringen har bidragit till att vi flyttar, reser och hämtar influenser från olika delar av världen. Digitaliseringen har inneburit att vi har ökade möjligheter att utveckla våra individuella intressen och särarter.

Ett mer heterogent samhälle ger både positiva och mer omvända effekter. Ett öppnare och mer blandat samhälle ger **människor möjligheter att utveckla egna lösningar och söka sina egna intressen** och entreprenörskap premieras i större utsträckning.

Utmaningarna med ett mer heterogent samhälle är dock betydande. Olika typer av ekonomiska svårigheter orsakade av till exempel sjukdom, arbetslöshet eller skilsmässor bidrar till att klyftorna mellan de som har det allra bäst och de som har det allra sämst i samhället växer. Andra bidragande orsaker till ett mer heterogent samhälle är Sveriges snabba urbaniseringstakt som innebär att förutsättningarna ser väldigt olika ut i olika delar av landet samt att andelen svenska medborgare som inte är födda i Sverige har ökat. Vikten av inkludering både värderingsmässigt och i praktiken ökar, att inkludera genom att visa vem man är till för. Kommunikation, aktiviteter, ledare, styrelse etcetera måste genomsyras av att alla har och ska ha möjlighet att vara med.⁵⁸

Hur väl lyckas hästnäringen anpassa verksamheten efter en större heterogenitet i samhället och ökade klyftor? Att hålla på med häst är dyrt och en egen satsning kräver många gånger att föräldrarna både lägger egna pengar och egen tid. För vissa utbildningar krävs egen häst för att bli antagen, något som ställer krav på en viss nivå av ekonomi. Samtidigt har hästnäringen fördelen att man inför hästen är lika och att hästintresset ofta förenar oavsett bakgrund.

⁵⁵ <http://www.nt.se/nyheter/norrkoping/arbetsmiljoverket-granskar-hastnaringen-10843278.aspx>

⁵⁶ Enligt Hans Jansson, Arbetsmiljöverket

⁵⁷ <http://www.gp.se/nyheter/goteborg/1.2499860-ridtjejer-pressas-av-vikt-och-kladhets>

⁵⁸ Svensk Idrott, Den Svenska Idrottsrörelsen 2.0

Foto: Öyvind Andersson

2. VIKTIGA FAKTORER FÖR HÄSTNÄRINGENS FRAMTIDA UTVECKLING

Djurskyddet

I nästan samtliga intervjuer lyfts djurskyddet och hästhanteringen upp som en av de kritiska faktorerna för hästnäringens framtida utveckling. Flera informanter pekar på att hästnäringen i allt högre grad kommer att behöva argumentera för användandet av hästar, i synnerhet för tävling, då detta blir allt viktigare i samhället. Samma tendens ser även den person som intervjuats i det europeiska perspektivet. Man ser dock att detta är en debatt och diskussion som måste börja inifrån, i hästnäringens organisationer, bland hästnäringens aktörer och i utbildningarna.

Ett mångsidigt företagande

Möjligheterna för företagande inom hästnäringen har ökat markant i och med ökning av hästar de senaste 40 åren. Nya trender skapar många affärsmöjligheter och det finns en konsumentmålgrupp som ofta är beredd att betala mer för det den vill ha. Nya verksamheter, till exempel där hästen är ett redskap i vård och omsorg, men också körentreprenörer, som kör med arbetshästar i offentliga miljöer är på frammarsch. Inom teknik och miljö finns stor potential. Fortfarande är många stallar omoderna och ineffektiva och det öppnar möjligheter för nya innovationer. Hästgödsel har potential att bli lönsam bioenergi, exempelvis pellets och biogas och nu växer flera företag fram.⁵⁹

⁵⁹ http://www.lrf.se/globalassets/dokument/foretagande/omvarldsbevakning/dgna_2014.pdf

Verksamheter med unik profil exempelvis nischade ridskolor eller ridskolor som erbjuder annat än traditionell lektionsridning ökar. I flera intervjuer framkommer också att det finns en annan efterfrågan idag, ifrån ridande av olika slag och att det gäller för hästverksamheter att kunna paketera på rätt sätt. En islandshästföretagare berättar hur helgkurser, med ridning kombinerat med boende, god mat och kanske bad är något som lockar allt mer. En ridskolechef vittnar om hur de når nya ridande genom att erbjuda till exempel modern femkamp eller bågskytte till häst.

Det som är avgörande för en fortsatt utveckling av företagandet är att det går att få en hållbar ekonomisk situation. Flera informanter trycker på svårigheten att få lönsamhet i hästföretagande, även i relativt stora verksamheter. En viktig faktor som lyfts fram är de förutsättningar som ges utifrån landsbygdens och hästnäringens roll på den politiska agendan, något som också påverkar hästnäringen, såväl företag som ideella verksamheter såsom ridskolor. Det handlar om allt ifrån lagstiftning till diskussionen om förutsättningarna för spel på hästar, men också om det regionala och lokala perspektivet med samhällsplanering, hästen i stadsplaneringen och kommunikationer och myndighetsutövande. En upplevelse av att jordbrukets roll i politiken fått mindre plats, vilket också drabbar hästnäringen lyfts fram i intervjuerna. En informant pekar på hur den kommun där han själv verkar gjort det svårt att driva ett hästföretag, vilket nu gjort att han planerar att flytta sin verksamhet därifrån.

Den framtida spelmarknaden

Den framtida spelmarknaden lyfts upp som en avgörande parameter för travsportens framtid. Idag är det svårt för ATG att konkurrera med de utländska spelbolagen och dagens situation är inte långsiktig. En informant menar att staten inte tar problematiken på allvar och att detta hänger ihop med en storstadspolitik, där hästnäringen och travet, som en del av lantbruket, inte tas på allvar.

Ridskolans framtida roll

Det ideella engagemanget

Flera pekar på att det känns en oro för att det ideella engagemanget är på väg att minska och att det kommer att påverka ridskolans roll på sikt. Man belyser också värdet av den ideella föreningen för att skapa ett billigare sätt att hålla på med hästar och således också stå för ett brett hästintresse. Det breda hästintresset blir i sin tur grunden för en marknad för företagande och också ett underlag för vidare utbildningar och för arbetsmarknaden. En informant pekar på hur det ideella och det kommersiella samspekar i hästnäringen och att om det ideella försvinner så behöver det ersättas med något, för att inte även det kommersiella ska tappa.

Konkurrens från subkulturer

Ridskolans roll utmanas också av annan typ av hästverksamhet. Tidigare fanns det ofta bara en större ridanläggning i kommunen och ridskolan var därför en given samlingsplats, såväl för elever som för de med egen häst. Numera har många skaffat egna ridhus dit de kanske bjuder in tränare, vilket gör att ridskolans roll minskar. Inte bara som samlingsplats, utan också som kompetenscentrum. Flera pekar på den uppdelning i kompetens och status som det blivit inom ridsporten, där tränare har fått en högre status än ridlärare. En informant menar att tränarrollen därför måste regleras hårdare för att säkerställa kvalitet och ansvar, men han ser också att ridskolan skulle behöva få tillbaka sin roll som kompetenscentrum dit man vänder sig lokalt för att utveckla sitt hästkunnande och sin ridning.

Det kommunala stödet

En intervju har gjorts med en chef för kultur och fritid i en kommun. Hon är själv ”ryttare” och har varit med och drivit ett projekt för en ny ridanläggning i kommunen. Enligt henne är det viktigt att kommunen är demokratisk i sitt utbud av fritidsaktiviteter och att ridningen ska kunna jämföras

med annan verksamhet, såsom fotboll. Hon pekar dock på den fördel det har varit att hon själv kan hästar och ridsport och menar att det dessvärre många gånger saknas den kompetens inom kommunerna. En informant pekar på att kommunens fördelning av medel till syvende och sist handlar om jämställdhet:

Så länge som kommunerna och regeringen i princip bara satsar på fotboll, ishockey, inomhusfotboll med konstgräs och dissar ridsporten så kommer arbetsituationen vara oförändrad, väldigt odemokratiskt och gammaldags. Ridsport är enda sporten som är på lika villkor, kanske det stör "tänket".

Uppdelningen ridskola – tävling

I flera intervjuer framkommer en oro över den uppdelningen som är mellan ridskolevärlden och tävlandet. En informant menar att kvalitén på ridlärarutbildningen blir lägre för att man inte lyckas locka tillräckligt duktiga ridande, utan att det i första hand är ridskolelever som söker sig till ridlärarutbildningar. Dessa personer, menar informanten är på en för låg nivå ridmässigt för att i sin tur kunna utbilda på högre nivåer på ridskolorna. Detta skapar på sikt en sämre kvalitet på ridlärarutbildningarna. Skulle man kunna få in tävlingsryttarna i utbildningarna och i ridskolevärlden skulle man också kunna få en högre nivå på ridningen. Utmaningen med att få in tävlingsryttarna är just hur man kombinerar sitt tävlande med att utbilda sig. Många vill gärna behålla sin hemmatränare, man vill fortsätta tävla för sin klubb och man är i behov av hjälp ifrån familjen för att åka på tävlingar etcetera.

Anläggningarnas utformning

Hur anläggningarna utformas är en viktig fråga för framtiden, menar flera informanter. En informant pekar på hur människor idag förväntar sig en viss standard på anläggningar de besöker, till exempel i idrottssammanhang. Det ska vara rent och fräscht, det ska finnas WIFI så man kan koppla upp sig och jobba medan man väntar på sitt barn etcetera.

En annan informant berättar om de tankar man har haft när man byggt en helt ny ridanläggning, där man både har att ta hänsyn till arbetsmiljö, djurhållning och publik. Logistiken blir en viktig faktor, som många hästverksamheter som finns i äldre byggnader har svårt att få till på ett bra och effektivt sätt.

Framtida hästbrist

En informant pekar på att import av hästar från EU försvårar försäljningen av svenska hästar till ett bra pris. LRF pekar på samma trend, något som lett till att antalet uppfödare har minskat på grund av dålig lönsamhet och därmed har också betäckningssiffrorna minskat. Flera anser att det på sikt kommer att leda till brist på hästar och menar att det är läge att satsa.⁶⁰ En informant ser att denna trend med billiga hästar ifrån Europa inte kommer att hålla i sig, då uppfödningen minskar även där, vilket kommer att innebära att priserna för europeiska hästar kommer att öka. Således kommer en minskad svensk uppfödning i kombination med ökade priser för europeiska hästar att medföra dyrare hästar generellt. De största förlorarna som informanten ser är ridskolorna, som idag till stor del köper billigare importerade hästar.

⁶⁰ http://www.lrf.se/globalassets/dokument/foretagande/omvarldsbevakning/dgna_2014.pdf

Ökade krav på riktiga jobb

Såväl ur ett svenskt som ur ett europeiskt perspektiv ser man ökade krav på riktiga jobb i hästnäringen, både för att vara trovärdig ur ett samhällsperspektiv, men också för att kunna attrahera duktig arbetskraft i framtiden. Att vara en attraktiv arbetsgivare kommer att vara en konkurrensfördel i framtiden menar flera informanter.

Att attrahera de kapitalstarka

Vid intervjuerna framkommer att det finns många kapitalstarka människor i hästnäringen, som är beredda att betala mycket för sitt hästintresse. Antingen gillar de hästnäringen som livsstil och är villiga att lägga mycket pengar på sin egna aktiva hobby, ridning till exempel, utan att för den skull ha ambition att tävla. Inom travsporten finns fortfarande många som lägger stora pengar på hästar som någon annan tränar i drömmen om att vinna de stora loppen. Att även i fortsättningen kunna attrahera dessa är viktigt för att säkerställa företagandet och arbetstillfällena. I synnerhet inom travsporten, men även i ridsporten står ett fåtal hästägare för en stor mängd arbetstillfällen och många arbetstillfällen skapas hos de största tränarna. Det är dock en relativt hög ålder på många av dessa investerare och att arbeta för att hitta nya människor med mycket kapital eller att genomföra en strukturell förändring kring hästägande är nödvändigt om inte dessa arbetstillfällen ska försvinna.

Vikten av sportlig utveckling

Svensk hästnäring står sig bra i internationell konkurrens, inte bara sportligt, men också kompetensmässigt. Flera informanter framhåller hur svenska ungdomar har ett gott rykte utomlands. Vikten av sportlig utveckling lyfts också fram.

Vi ska inte bara leverera spelobjekt, vi ska vara världsledande!

En annan informant lyfter fram vikten av att också våga titta på hur sporten ser ut, och vad den ska stå för och tar diskussionen om stilt hoppning som ett exempel.

Att nå de unga

De unga som intervjuats i undersökningen pekar på vikten av att känna mening i sitt jobb. De berättar att de jobbat hårt för att komma in på sin utbildning, att utbildningen i sig är krävande med mycket jobb, såväl med studier som med stalltjänsten på skolan. De är dock medvetna om att det är väldigt svårt att få något riktigt jobb när de kommer ut. En skillnad fanns mellan elever ifrån årskurs 1, som överlag visade en mer positiv inställning till jobb i hästnäringen, jämfört med elever som snart tar studenten. Samma tendens till arbete i hästnäringen visades i undersökningen om hästnäringen som arbetsgivare.

Jag vill ju hålla på med hästar, sen får man se hur länge man orkar...

Flera var dock väldigt osäkra på vad de egentligen ville jobba med efter gymnasiet, även de som intervjuades i årskurs 3, där det bara återstod några veckor till studenten. I första årskursen var osäkerheten ännu större.

Jag är helt blank, det får bli som det blir. Jag gör något kul tills jag vet!

3. KOMPETENS FÖR MORGONDAGENS HÄSTJOBB

Allsidig kunskap eller riktig spetskompetens

Att kunna häst i ett brett perspektiv lyft upp av många informanter som väldigt viktigt. En bred hästkunskap ska innefatta hästen som biologisk varelse, men också ett bredare perspektiv på hästnäringen och olika slags hästar. En informant lyfter fram att om man inte är väldigt bred i sitt kunskapsområde så måste man ha spetskunskaper som är extremt stora. Det framkommer också ett behov av att kunna allmänna lantbruksuppgifter, alltifrån gårdsskötsel till foderframställning och hantering.

Kring allt ifrån staket och röjsåg, traktor, rundbalspress till tävlingsgrooming på elitnivå.

En annan informant ser dock att de enklare sysslorna, såsom mockning och fodring inte kräver tre års utbildning, utan skulle kunna skötas av personer med lägre utbildning.

Kundperspektiv och social förmåga

Flera informanter lyfter fram den sociala kompetensen som viktig i framtiden. Den nya tidens kunder förväntar sig snabb information och ett bra bemötande. En travtränare beskriver det hur olika tränare kan nischa in sig på olika kundgrupper - andelsstall, ett fåtal större hästägare, eller privattränare till en ägare, och att detta kanske också kräver olika social kompetens av skötarna.

Hästkötaren är ju en förlängning av mig – för hästägaren är skötarens bemötande jätteviktigt.

Även i intervjun om den europeiska hästnäringen lyfts den sociala kompetensen fram som allt viktigare.

Företagande, entreprenörskap och arbetsgivarrollen

Många av eleverna vid hästnäringens utbildningar blir egna företagare och de flesta informanter lyfter upp betydelsen av att få in mer av den kunskapen i utbildningarna, även på gymnasienivå. En informant pekar på att man som företagare inte behöver kunna och veta allt själv, men att du ska veta vad som förväntas av dig som företagare och var man hittar den kompetensen. Att förstå hur man driver en verksamhet och att vara mer i verkligheten är något en informant lyfter fram som kompetens som hon saknar bland unga som kommer ut.

Det blir en chock när de kommer ut i arbetslivet..

Även på de högre utbildningarna lyfts företagandet upp som något som behöver förstärkas. Hippologerna har minst 10 veckors heltidsstudier i företagande och kommer ofta ut till verksamhetsledande tjänster, som till exempel ridskolechef, eller som egna företagare. En informant pekar dock att hon inte känner att hon fått med sig tillräckliga kunskaper kring att driva en verksamhet och att vara arbetsgivare och även Myndigheten för yrkeshögskolan har lyft upp att hippologprogrammet innehåller relativt lite entreprenörskap som en anledning till varför de ser ett fortsatt behov av utbildningar till hästentreprenör/hästföretagare inom yrkeshögskolan.⁶¹

Kunskap om hållbarhet och miljö

Att ha kunskap kring miljö är något som lyfts upp, där den nya generationen kan tillföra kunskaper till redan etablerade företag och verksamheter.

Miljöaspekten är ju också en viktig del som arbetsgivarna kanske inte alltid kan så bra själva. De kan våra elever oftast en del om. Utnyttja den kunskap de har, så kan de få betalt därefter.

God fysik och hälsa

Att fysiskt arbeta med hästar är tungt och krävande och därför behöver de personer som kommer ut i näringen också ha en god fysik och hälsa. Detta är något som bör grundläggas på utbildningarna och som sedan blir något som arbetsgivaren bör skapa förutsättningar för, men som också givetvis ligger på en enskild individ.

Arbetsvilja och teamkänsla

Många lyfter också fram att det viktigaste av allt ändå är arbetsviljan. Mycket av arbetet kan man lära sig på plats, men viljan att lära sig måste finnas där. Detta har också lyfts fram i tidigare studier på behov av kompetens.⁶² Att kunna jobba tillsammans är en viktig faktor i många stall och lyfts fram som en viktig parameter för framtida kompetens.

⁶¹ Myndigheten för yrkeshögskolan, 2013

⁶² Strömberg, 2013

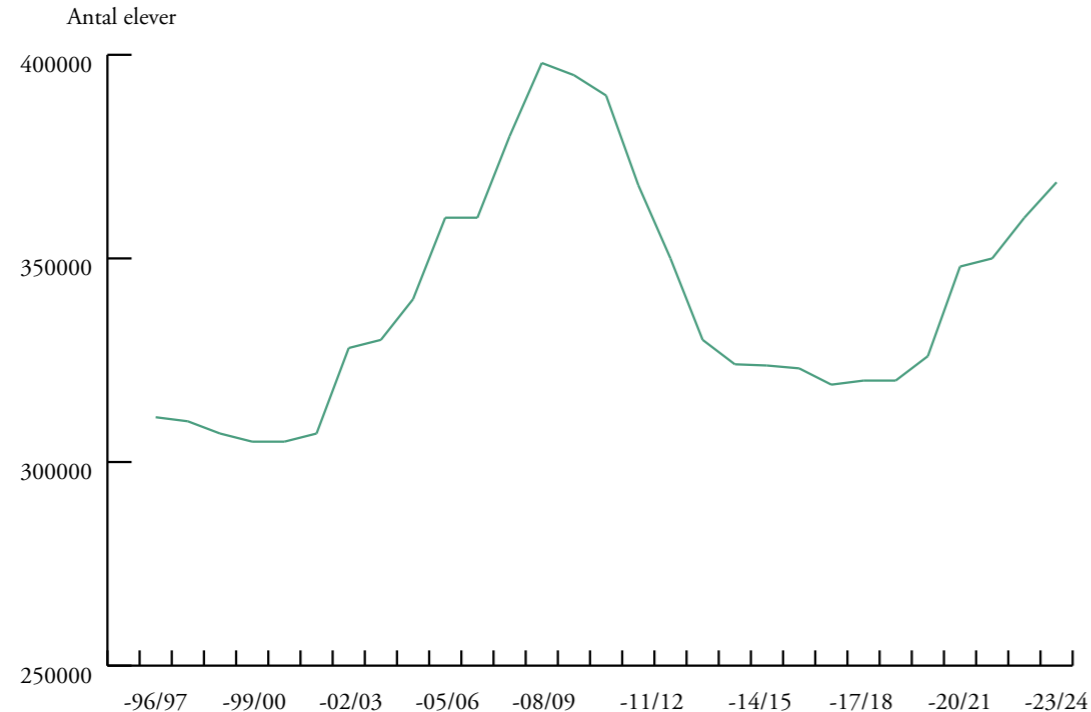
4. GYMNASIEUTBILDNINGARNAS FRAMTIDA UTFORMNING

Prognoser för framtiden

Sveriges folkmängd har ökat kraftigt de senaste åren och 2035 beräknas folkmängden vara 10,9 miljoner. Den starkast växande åldersgruppen i Sverige är personer 65 år och äldre. Befolkningen i yrkesaktiv ålder, 20–64 år, väntas under samma period öka med 300 000 personer till 5,9 miljoner till år 2035. Det är de utrikesfödda som beräknas stå för hela ökningen av personer i yrkesaktiv ålder. 2020 prognostiseras det att det kommer att finnas 448 000 personer mellan 16-19 år.⁶³

Antalet elever i gymnasieskolan totalt sett varierar mellan åren parallellt med förändringen av antalet ungdomar i gymnasieålder. Läsåret 2014/15 går 323 700 elever i gymnasieskolan, vilket är 6 500 färre jämfört med föregående läsår. Nästa läsår förväntas ytterligare en liten elevminskning, men antalet elever förväntas öka året därpå. Från läsåret 2015/16 fram till läsåret 2023/24 beräknas ökningen bli omkring 45 000 elever. Prognoserna utgår från att ungdomar i aktuell ålder har samma studiemönster, övergång från grundskolan samt antal studieår i gymnasieskolan.⁶⁴

Intresset för studieförberedande utbildning har stigit något och de könsbundna valen består. Nästan alla elever går vidare från grundskolan till gymnasieskolan och närmare hälften av en elevkull går vidare till högskolestudier efter gymnasieskolan.⁶⁵ Inom lant- och skogsbruk samt djursjukvård visar prognosen på balans mellan tillgång och efterfrågan för veterinärutbildade, agronom- och hortonomutbildade samt gymnasialt utbildade inom naturbruk.⁶⁶

Källa: Tolkad ifrån Skolverkets statistik. Diagrammet visar inga precisa värden utan pekar på tendenser inom gymnasieskolans utveckling.

⁶³ http://www.scb.se/Statistik/_Publikationer/UF0515_2014I35_BR_AM85BR1401.pdf

⁶⁴ www.skolverket.se

⁶⁵ http://www.scb.se/statistik/_publikationer/UF0515_2012A01_BR_AM85BR1201.pdf

⁶⁶ http://www.scb.se/Statistik/_Publikationer/UF0515_2014I35_BR_AM85BR1401.pdf

Prognosen för naturbruksprogrammet visar på en svag minskning de kommande åren. Andelen män respektive kvinnor var 67 % respektive 33 % och SCB ser ingen skillnad på uppdelningen män och kvinnor vid prognosens slut, 2035.

Program	2013/2014	2016/2017	2019/2020	2022/2023	2025/2026
Naturbruk	2 900	2 300	2 400	2 600	2 800

Källa: www.scb.se

Arbetsmarknadsutsikterna fram till 2025

Antalet förvärvsarbetande med naturbruksutbildning på gymnasial nivå var år 2012 knappt 68 200. Närmare 20 procent arbetar inom jordbruk och 9 procent inom byggindustri respektive skogsbruk. Drygt sex av tio i arbetskraften är män. Vid prognosperiodens slut väntas dock könsfördelningen bli jämn då de som går i pension fram till 2035 framförallt är män. Det är dock en stor andel av de naturbruksutbildade kvinnorna som arbetar inom yrken som inte är direkt kopplade till utbildningen. Av de naturbruksutbildade är det nästan en fjärdedel, främst män, som är företagare. Enligt arbetsgivarnas bedömning i Arbetskraftsbarometern 2014 har det i ett flertal år varit brist på nyutexaminerade naturbruksutbildade.

Om intresset för utbildningen och genomströmningen i gymnasieskolan ligger kvar på nuvarande nivå beräknas i snitt knappt 2 700 examineras till utbildningsgruppen varje år. Därtill beräknas ett årligt tillskott från Komvux på cirka 90 personer med likartad utbildning. Pensionsavgångarna väntas inte bli stora då cirka 40 procent av de förvärvsarbetande är 45 år eller äldre. Enligt prognosen väntas tillgången på naturbruksutbildade öka med knappt 10 procent fram till 2035. Efterfrågan beräknas öka i ungefär samma omfattning som tillgången. Ökningen beror bland annat på att fler av dem som år 2035 kommer att arbeta med exempelvis djurhållning, växtodling, trädgård eller skogsvård förväntas ha en naturbruksutbildning jämfört med hur det ser ut idag. Under prognosperioden beräknas läget på arbetsmarknaden vara relativt balanserat för denna grupp.⁶⁷

Inriktningar

Yrkeskompetens/behörighet till högskolan/egen utveckling

Enligt tidigare undersökningar mot näringen så har man där sagt att gymnasiet (naturbruk häst) i första hand ska utbilda i hästkunskap, grundläggande hantering, motionsrida hästar. Den egna färdigheten ska mer ses som en eftergymnasial utbildning.⁶⁸

En stor skiljelinje som skolorna tycks brottas med är sportutveckling kontra yrkeskompetens. Naturbruksprogrammet som de flesta skolor använder sig av har yrkesutgången hästskötare, en benämning som flera lärare tycker känns ”osexig” och stel. För att få elever att söka sig till skolorna tycks erbjudande om egen utveckling vara väldigt viktig, medan skolornas uppgift i första hand är att utbilda till hästskötare.

För flera av de intervjuade så finns en dröm att få jobba i ett tävlingsstall och att själv få tävla på hög nivå, men samtidigt ser de den stora utmaningen med det.

Jag vill ju bli en tävlingsryttare inom hoppningen på hög nivå, men det är ju inte bara jag som vill, så det känns lite omöjligt just nu, men drömjobbet skulle vara att få vara där med eliten...

⁶⁷ http://www.scb.se/Statistik/_Publikationer/UF0515_2014I35_BR_AM85BR1401.pdf

⁶⁸ Enligt Lars Bäckman, HYN 2015

För travsportens del tycks problematiken med uppdelning sport och yrke inte vara relevant på samma sätt, då en hästkötare inom travet också förväntas kunna köra och träna hästen. Många unga får också chansen att tävla för sin arbetsgivare. I travsporten har diskussionen snarare varit att man möter eliten väldigt tidigt i karriären.

En arbetsgivare ser att förväntningarna ungdomarna har när de kommer ut skiljer sig från vad hon kan erbjuda. Medan ungdomarnas förväntningar till stor del handlar om att få utveckla sin ridning, så vill hon i första hand ha en allsidig och duktig hästkötare, som kan göra allt från att köra traktor, laga hagar om det behövs till att sköta hästen och kanske möjligtvis rida enklare motionsridning. För själva ridningen handplockar hon beridare som hon till exempel har sett på tävlingar, personer som hon själv anser är extrema talanger.

Många har en idé om att få jobba med ridningen, men 90 % är inte bra nog.

Flera har lyft fram att det har varit negativt med den nya gymnasiereformen, då det fanns många elever som både ville utveckla sina häst- och ridkunskaper samtidigt som de hade dörrarna öppna till högskolan. Idag tycks dessa elever välja andra högskoleförberedande gymnasieprogram och ha ridningen på fritiden. De elever som intervjuats är medvetna om att det faktiskt går att läsa till högskolekompetens och många av dem gör det, men de pekar samtidigt på att det är jobbigt med mycket studier samtidigt som de har mycket stalletjänst på skolan. En lärare lyfter samtidigt fram att det var lättare att rekrytera till hästutbildningen när de hade naturvetarspecial med hästinriktning på skolan.

Erbjudandet om bra möjlighet till egen utveckling ställer också krav på skolorna att tillhandahålla bra hästar, något som medför stora kostnader. En informant som driver gymnasieskola har valt att hålla en småskalig utbildning där de erbjuder mycket ridning, med målet att eleverna ska vara anställningsbara i hela världen efter utbildningen. Hon pekar på att de kan driva sin utbildning med relativt låga omkostnader, något som är svårare för till exempel riksanslagningarna.

Elitidrottsatsning

För den sportsliga utvecklingen finns så kallad NIU-utbildning som ett antal skolor erbjuder. En NIU-utbildning ska ha en tydlig elitsatsning, de elever som går där ska kunna tävla i den nationella eliten. För närvarande finns 16 skolor, totalt sett 277 utbildningsplatser som är NIU-certifierade av Svenska Ridsportförbundet och fler skolor har möjlighet att söka. I dag har Flyinge en NIU-utbildning, i samverkan med Polhemsgymnasiet i Lund, men inte Strömsholm. De flesta av skolorna kräver att eleven har med sig egen häst. Detta krav verkar det dock råda delade meningar om. Enligt skollagen får det "förekomma enstaka inslag som kan medföra en obetydlig kostnad för eleverna"⁶⁹

I Strömsholms fall har man valt att inte ansöka om NIU, då det extra tillskott man får ifrån Svenska Ridsportförbundet inte täcker de kostnader det skulle vara att genomföra utbildningen, samt att man tolkat Skolverket som att de måste tillhandahålla häst till varje elev. Jämfört med till exempel Svenska Ishockeyförbundet så tycks NIU utbildningen inom ridsporten hålla en lägre nivå. Inom hockeyn är de bara skolor med anslutning till klubbar i SHL eller Allsvenskan som kan bedriva NIU-utbildning och för tillfället har man gjort bedömningen att det inte finns behov av fler skolor.⁷⁰

⁶⁹ <http://www.expressen.se/ledare/malin-siwe-de-gomda-avgifterna/>.

⁷⁰ <http://www.swehockey.se/Hockeyakademin/Information/Hockeygymnasium/Elitcertifiering/>

En utmaning man har sett inom ridsporten med elitinriktade gymnasier med internat är att det är många elever som inte vill och har möjlighet att bo hemifrån under sin satsning. Satsningen kräver stor hjälp av föräldrarna, inte minst för transporter till tävlingsplatser och många elever vill ha kvar sin tränare på hemorten. Det krävs väldigt stora kostnader om en skola ska kunna erbjuda detta, vilket säkert också är en anledning till att man "tummar" på skollagen och kräver egen häst för att få komma in på utbildningen. Tidigare fanns det riksridrottsgymnasiet på Strömsholm, men det lades ner, mycket på grund av att man inte fick lönsamhet i det och att man inte upplevde att man nådde rätt målgrupp, då de ungdomar som satsade mest på tävlandet ofta inte hade möjlighet att bo på internat.

För att nå dessa elitsatsande ungdomar, som inte väljer att förlägga sin elitsatsning på gymnasiet finns Svenska Ridsportförbundet egna talangsatsning, inom förbundets regi i samverkan med Ridskolan Strömsholm (nivå 3) samt med ATG som sponsor (nivå 4). Här kommer man in på olika träffar några gånger per år, men man fortsätter sin talangsatsning på hemmaplan.⁷¹

Såväl vid intervjuerna med eleverna som med övriga informanter så blir det uppenbart vad mycket mer det krävs för att bli en elitryttare i form av ekonomisk uppbackning ifrån föräldrarna, jämfört med andra sporter. En informant lyfter upp den satsning som krävs och att det kan vara svårt för duktiga ungdomar, ifrån till exempel ridskolesystemet att komma fram. Det krävs att dessa ungdomar fångas upp för att komma vidare. Samtidigt menar samma informant att det inte räcker med pengar för att bli framgångsrik, man måste ha talang, en vilja att satsa och jobba hårt och hitta ett sätt att finansiera sin satsning.

⁷¹ <http://www3.ridsport.se/Tavling/Nyheter/2014/04/Talanguutvecklingsplanentarfart/>

Tillämpbarhet

Att kunna tillämpa sina kunskaper i praktiken och att lägga över ansvar och aktivitet till eleven, istället för hos läraren är en inriktning man tillämpar i det tyska utbildningssystemet. Det är ingen mening att lära ut, om eleven inte vet hur han eller hon ska tillämpa det i praktiken. Ett exempel på detta kan vara att i stället för att kunna redogöra för hästens exteriör ska eleven kunna beskriva på vilka sätt man bör rida hästen, utifrån individens exteriöra förutsättningar. Det tyska systemet bygger helt på att eleven arbetar hos en arbetsgivare under studieperioden och sedan genomför examinationer på Die Deutsche Reitschule.

Skolans rykte och kontakten med arbetslivet

Vilket rykte skolan har verkar viktigt för de intervjuade eleverna. De har själva valt en utbildning där många är ambitiösa, vilket de tycker är positivt, för då vet man att ens klasskamrater har samma ambition som man själv. Däremot tycker de att andra utbildningar har sämre rykte.

När man har gått där så får man liksom en stämpel, att du är inte så duktig.. Det får man definitivt inte här. Man vet att man får en stämpel att man är bra, bäst alltså.

Även arbetsgivarna pekar på att det finns skillnader mellan skolorna, även om de inte vill peka ut några skolor som sämre än andra. En travtränare är själv väldigt delaktig i utbildningen och återkopplar då direkt till lärarna om det är något han inte är nöjd med.

Vi har bra utbildning i Sverige. Jag tycker att de ungdomar som kommer till mig efter gymnasiet är färdiga till cirka 75 % när de kommer ut, de är otroligt bra utbildade för sin ålder.

Praktikens betydelse

Praktiken utgör en relativt stor och viktig del inom många av hästutbildningarna och många lyfter fram praktikens betydelse, att det är där man lär sig yrket på riktigt. En informant menar att hästyrket är ett skräyrke där man lär sig i yrket på arbetsplatsen. En annan pekar på att praktiken måste vara minst 14 dagar i taget så att eleven verkligen hinner komma in arbetet. Tysklands system där hela utbildningen är genomförd på arbetsplatsen, kan delvis motsvaras av lärlingsutbildningen i Sverige.

En viktig parameter vid praktiker inom utbildningarna är vilka företag man väljer att samarbeta med. Att skolan har en bra relation med arbetsgivare lyfts fram som väldigt viktigt och många elever får också viktiga kontakter under praktikperioderna. Risken finns dock att problematiken med dåliga arbetsvillkor som finns i vissa delar av näringen reproduceras genom skolornas praktik. Att ha praktiserat hos kända namn väger tungt, trots att villkoren ibland är dåliga.

Det knyts många kontakter under elevernas praktikperioder. Dessa kontakter leder ofta till fortsatt praktik/job. Ibland får sämre förhållanden kompenseras med att det är ett "väletablerat stall" som är bra att ha intyg från.

De dåliga villkoren kommer dock på ett annat sätt att uppmärksammas och kanske kan det också i förlängningen innebära svårigheter för skolorna att hitta praktikplatser. Som tidigare nämnt så genomgår hästnäringen nu en granskning av Arbetsmiljöverket, med särskilt fokus på unga i arbetslivet. Enligt Arbetsmiljöverket så har vissa stall eller tränare valt att avstå praktikanter när bristerna uppmärksammas, istället för att rätta till arbetsmiljön. De upplevde att kraven skulle innebära ett väldigt stort jobb och tackade hellre nej än att ta tag i det.⁷²

⁷² <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=97&artikel=6124586>

En annan faktor som lyfts fram av en informant som tar emot mycket praktikanter är hur eleverna återkopplar ifrån praktiken till lärare och klasskompisar. Enligt informanten upplever hon att skolorna ställer för låga krav på återkoppling, det vill säga att eleven får berätta och visa vad den lärt sig på praktiken och att det är något som såväl skolorna som eleverna förlorar på.

Skolpolitik

Hur utbildningarna kan utformas i framtiden hänger också samman med vilka förutsättningar som ges ifrån politiskt håll. Det pågår nu en utredning kring yrkesprogrammen där man i sitt delbetänkande bland annat föreslår en förändring av naturbruksprogrammet inom området djur, där häst finns idag, till att häst ska bli ett eget område, med egna pengar. Idag likställs hästutbildningen med smådjur i ekonomisk ersättning, vilket blir väldigt missvisande för vad utbildningen kostar. Några skolor har idag lyckats "manipulera" systemet och genomför istället sin hästutbildning inom lantbruksområdet, vilket genererar mer pengar till skolan. I delbetänkandet föreslår man åtgärder för att komma till rätta med den problematiken.⁷³

Det pågår också en diskussion om branschskolor – skolor dit gymnasier utan hästinriktning skulle kunna skicka elever för att i perioder få hästkurser och på så vis kunna genomföra en hästkötutbildning.⁷⁴

⁷³ <http://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2015/03/yrkesprogramsutredningen-lamnar-delbetankande-om-yrkesinriktning-inom-teknikprogrammet/>

⁷⁴ Uppgift Lars Bäckman, HYN 2015

AVSLUTANDE DISKUSSION

Klimat för nytänkande och krav på bättre arbetsplatser

Vad är skolornas roll? Är det att lära eleverna hur näringen fungerar nu, eller att forma elever som vågar tänka nytt och annorlunda och som inte bara accepterar systemet? Eller är det att reproducera nuvarande system? Vid elevintervjuerna var det tydligt att man såg bristerna i det system som finns idag, till exempel beträffande möjligheterna till att få ett riktigt jobb, med riktig lön, men att man samtidigt inte kunde se hur det skulle kunna vara annorlunda. Man pekade också på att det finns många hierarkier i hästnäringen, som man måste acceptera om man ska jobba. Vid en tidigare undersökning med ungdomar inom travsporten framkom samma tankegångar. *Take it or leave it!*⁷⁵ – Köp systemet eller välj något annat.

Hur kan man då inom utbildningarna skapa ett klimat för nytänkande och på vilket sätt kan skolorna ställa krav på näringens aktörer för att skapa en bättre hästnäring? I rapporten framgår att det finns risk att utbildningarna reproducerar systemet, även om det i många fall inte är bra. Såväl undersökningar som Arbetsmiljöverkets granskningar visar att det finns brister i hästnäringens arbetsmarknad, kring till exempel lön, arbetsvillkor och arbetsmiljö och att det är viktigt att dessa brister åtgärdas för att hästnäringen ska attrahera arbetskraft i framtiden. Ett sätt att göra det är att utbilda personer som dels ifrågasätter det befintliga systemet, dels vet hur man kan göra annorlunda och bättre. Att vara hos arbetsgivare som har bra resultat och namn tycks vara viktigt såväl för skolorna som för eleverna och då ställs krav på arbetsförhållanden emellanåt åt sidan. Här behöver det ske en förändring och såväl skolor som organisationer behöver börja ställa krav.

Vilka elever vill man nå?

Idag är en övervägande majoritet, nästan samtliga elever på hästgymnasier tjejer. Samtidigt är det väldigt få med utländsk bakgrund. Hur kan hästnäringen nå fler målgrupper, såväl fler killar, men också personer med utländsk bakgrund och hur kan personer utan ekonomisk uppbackning ha möjlighet att nå framgång inom hästnäringen? Är det till exempel rimligt att kräva att eleverna ska ha med sig egen häst på utbildningarna och blir man bra av att i huvudsak bara rida en häst?

Vad ska utbildningarna leverera?

Ett antal olika aspekter att se på utbildning har kommit fram i rapporten. Frågan är vad som ska väga tyngst och om det behövs prioritering av dem? Olika skolor har olika inriktning, men vissa skolor har samma yrkesutgång, även om de profilerar olika saker.

Ska utbildningarna i första hand tillgodose näringens behov av arbetskraft och ska antalet platser på utbildningarna anpassas därefter? Eller ska utbildningarna se till att Sverige står sig i konkurrensen sportligt sett och utbildningarna ska bidra till en fortsatt stark elit?

Många elever på hästutbildningar leder till ett fortsatt starkt hästintresse och en stark hästnäring, därför att ju fler som utbildar sig inom häst, desto fler borde också konsumera och skapa jobb inom hästnäringen, till exempel hästar, tjänster/utbildning och varor. Det vill säga, utbildningarna gynnar hästnäringen även om individen som går dem inte går ut i jobb eller får stora idrottliga framgångar så har personen bidragit till arbetstillfällena i hästnäringen i ett större perspektiv.

⁷⁵ Strömberg, 2013

Ett stort utbud av aktörer inom utbildningsväsendet skapar en större valfrihet för eleverna, men gör samtidigt att det finns en risk för att större etablerade skolor med stora fasta kostnader i form av hästar, anläggning etcetera tappar till exempelvis friskolor som förlägger den mesta av sin praktiska verksamhet hos arbetsgivare. Systemet riskerar att utarmas så att de större skolorna får för lite elever för att kunna motivera de stora kostnaderna och att det i sin tur påverkar utbildningarnas kvalitet.

Utbildningarna ska uppfylla individens önskemål och förväntningar och se till att ungdomar kommer ut i jobb och en fortsatt idrottslig karriär. Men för vissa ungdomar kanske häst på gymnasiet mest handlar om att få hålla på med sitt intresse under skoltid och att man inte har några planer på att egentligen vare sig jobba med det eller tävla på någon högre nivå. Detta framkommer också i de svar som personer inom utbildning häst har lämnat.

Utbildningarnas olika roller

Olika skolors olika roller har också kommit upp vid intervjuer och även på vårens konferenser. Flera pekar på hur man som kommunal skola numera konkurrerar med friskolor som hittat mer kostnadseffektiva sätt att lösa sin verksamhet.

Riksanläggningarnas roll kommer också upp och det framkommer emellanåt ett ifrågasättande av verksamheten, utifrån att den har helt andra förutsättningar än andra skolor har. Alla ser inte riksanläggningarna som en resurs, utan snarare en konkurrent.

På riksanläggningarna finns utbildningar från gymnasienivå till högskolenivå och forskning, vilket möjliggör ett stort kunskapsunderlag. Samtidigt är bredden mindre än på ett ”vanligt” naturbruksgymnasium. Man har inte samma inslag ifrån jordbrukssidan, vilket kan ge en större förståelse för hela arbetet med hästen. Även om det på Wången finns både trav och islandshäst så är man som gymnasieelev mer inriktad på sin gren från årskurs 1, till skillnad från naturbruksgymnasierna som ofta har både trav och ridning under det första året. Det var tydligt vid intervjuerna med eleverna att de var väldigt lite insatta i andra delar av hästnäringen och att de heller inte kände till de möjligheter till arbete som finns där.

Det framkommer i intervjuerna att man anser att riksanläggningarna borde ta större plats som tävlingsplats, men också att anläggningarna kan fungera som en marknadsplats för försäljning av hästar.

Främja företagande och en hållbar, trygg och attraktiv arbetsmarknad

Vad kan hästnäringens organisationer göra för att främja företagande och arbetsmarknad? Görs det idag tillräckliga analyser över vilka konsekvenser olika förändringar får för arbetsvillkor och kostnader för företagande? Genom att göra analyser över hur till exempel åtgärder för att höja omsättningen på spelet påverkar de totala kostnaderna, inklusive resekostnader, löner etcetera så kan man få en annan bild över vad den slutliga vinsten blir för näringen i stort.

Det är också viktigt att vid analyser av företagande och utbildningsbehov etcetera ta hänsyn till det spann av olika typer av företagande som finns i hästnäringen. Även om många behov är desamma, så finns det också stora skillnader mellan till exempel en professionell travträningsrörelse med 20-talet anställda, 150 hästar och en omsättning på över 20 miljoner och en enmansföretagare som kanske bara delvis kan leva på sitt hästföretagande. De stora företagen är viktiga idag och många av dessa är dessutom beroende av några få, kapitalstarka kunder, vilket på sikt kan göra verksamheterna sårbara. Samtidigt står det för en stor andel av jobben i hästnäringen. Men en stor mängd jobb i hästnäringen skulle också kunna skapas om den andelen hästföretag som idag knappt försörjer en person lyckas dubbla sin omsättning.

Huset hästnäringen

Ett sätt att beskriva de områden som kommit upp i det här arbetet med framtidens arbetsmarknad och utbildning skulle kunna vara utifrån metaforen om hästnäringens arbetsmarknad och utbildningar som ett hus.

Grunden till huset består av hästintresset, utan hästintresse finns det inget att bygga på. Hästintresset lägger grunden för marknaden inom hästnäringen, såväl till utbildningar och arbetsmarknad, men också för konsumtion av varor och tjänster, som företag och verksamheter ska leva på.

För att huset ska stå intakt krävs hållbara väggar i form av ekonomisk, social, miljömässig och djuretisk hållbarhet. Om ungdomar ska lockas över tröskeln till huset krävs att det står egen utveckling och riktiga jobb på dörren. Väl därinne måste någon ta emot personen och visa den runt, men också finnas där som stöd för att personen ska vilja vara kvar. Hallen i huset, som alla måste gå igenom består av grundläggande hästkunskap. Därefter kan olika lägenheter och olika våningsplan fyllas med kompetenser beroende på inriktning på de framtida jobben.

Väggarna står för:
Hållbarhet

Hallen står för:
Grundläggande hästkunskap

Dörren står för:
Egen utveckling, riktiga jobb

Grunden står för:
Hästintresse

REFERENSER

Asheim Jarle, L, 2015: <http://hastforskning.se/forskning/forskningsrapporter/artiklar-ur-nyhetsbladet/kopstarka-stadsbor-lyfter-hastnaringen/#.VW2FRU0cTiN>

European Horse Network: <http://www.europeanhorsenetwork.eu/>

Expressen.se 2011-09-23: <http://www.expressen.se/ledare/malin-siwe-de-gomda-avgifterna/>.

Futurwise, 2015: www.futurwise.se/skolverket

GP, 2014-09-25, <http://www.gp.se/nyheter/goteborg/1.2499860-ridtjejer-pressas-av-vikt-och-kladhets>

Hästnäringens Nationella Stiftelse, 2013: *Hästar och uppfödare i Sverige*, www.nshorse.se/rapporter/hastar-och-uppfodare-sverige/

Hästnäringens Nationella Stiftelse 2014: *Lönsamhet en knäckfråga för hästföretagare*, www.nshorse.se/rapporter/lonsamhet-en-knackfraga-hastforetagare/

Hästnäringens Nationella Stiftelse, 2014: *Upplevelsen av hästnäringen som arbetsgivare*, www.nshorse.se/rapporter/upplevelsen-av-hastnaringen-som-arbetsgivare/

Hästnäringens Nationella Stiftelse, 2014: *Avelsrapport 2014*, http://nshorse.se/files/2014/07/Avelsrapport_2013_LR-FINAL.pdf

Hästnäringens Nationella Stiftelse, 2014: <http://nshorse.se/2015/02/12/hastnaringens-utvecklingsplan-2020/>

Hörnberg, U, 2011, TDS statistik år 2000-2010, Svensk Travsport

Magnusson, C, 2010: *Arbetsmarknad och yrken inom svensk hästnäring 2010*, http://www.hyn.se/pdf/Arbetsmarknad_och_yrken_inom_svensk_hastnaring_2010.pdf

Mind Research, 2015: *Drivkraftsanalys hästnäringen 2015*

Myndigheten för yrkeshögskolan, 2012: *Etablering på arbetsmarknaden 2012*; https://www.myh.se/Documents/Publikationer/Rapporter/2015/Etablering_arbetsmarknaden_2012.pdf

Myndigheten för yrkeshögskolan, 2013: *Yrkesanalys över yrken inom hästbranschen 2013*, dnr YH 2013/1872

Myndigheten för yrkeshögskolan, 2013: *Yrkesanalys över yrken inom hästbranschen 2013*, dnr YH 2013/1873

Myndigheten för yrkeshögskolan, 2013: *Yrkesanalys över yrken inom hästbranschen 2013*, dnr YH 2013/3779

Naturbruksskolornas förening, <http://www.naturbruk.se/for-nb-skolor/elevstatistik/>

Norberg, M, 2012: *Kostnadsutveckling 2000-2010 Travtränarekonomi*, LRF Konsult

NT 2015-03-24: <http://www.nt.se/nyheter/norrkoping/arbetsmiljoverket-granskar-hastnaringen-10843278.aspx>

LRF 2014: *Blir 'e nån andra vers eller? LRFs omvärldsanalys 2014*; http://www.lrf.se/globalassets/dokument/foretagande/omvarldsbevakning/lrf_omvarldsanalys_2014.pdf

LRF 2013: *Två nyanser av grönt*, LRFs omvärldsanalys 2013, http://www.lrf.se/globalassets/dokument/foretagande/omvarldsbevakning/lrf_omvarldsanalys_2013.pdf

LRF 2012: LRFs omvärldsanalys 2012, *Drivkrafter, trender och bubblare för strategiska beslut*, http://www.lrf.se/globalassets/dokument/foretagande/omvarldsbevakning/lrf_omvarldsanalys_2012.pdf

LRF 2014: *De gröna näringarnas affärer på gårdsnivå*, http://www.lrf.se/globalassets/dokument/foretagande/omvarldsbevakning/dgna_2014.pdf

Skolverket 2015: <http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering>

Skolverket 2015: http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fpubext%2Ftrycksak%2Fblob%2Fpdf2818.pdf%3Fk%3D2818

Statistiska Centralbyrån; *Sveriges framtida befolkning 2006-2050*, http://www.scb.se/statistik/_publikationer/BE0401_2006I50_BR_BE51ST0602.pdf

Statistiska Centralbyrån; *Trender och prognoser 2014*, http://www.scb.se/Statistik/_Publikationer/UF0515_2014I35_BR_AM85BR1401.pdf

Stefan Hyttfors – Talarforum; http://www.talarforum.se/artikel/stefan.hyttfors/321/321/trendspaning_-_sa_gor_du.html

Strömberg, S, 2013: *Hästnäringens Arbetsmarknadssatsning*, Hästnäringens Nationella Stiftelse

Svenska Ishockeyförbundet, 2015: <http://www.swehockey.se/Hockeyakademin/Information/Hockeygymnasium/Elitcertifiering/>

Svensk Idrott, 2014: *Den svenska idrottsrörelsen 2.0. Bilaga till Arbetsunderlag* http://www.sisuidrottsutbildarna.se/ImageVaultFiles/id_53889/cf_394/Bilaga_till_Arbetsunderlag_-_Den_svenska_idrottsr-.PDF

Svensk Travsport, 2014: Årstatistik 2014, https://www.travsport.se/polopoly_fs/1.439825!/menu/standard/file/arsstatistik%202014%20liten.pdf

Svenska Ridsportförbundet: www3.ridsport.se/RidklubbRidskola/Ridklubbenochkommunen/

Sveriges Lantbruksuniversitet, SLU 2015: *Resultat av alumnenkät för hippologer som börjat hippologprogrammet 2004-2010*

Sveriges Television: www.svt.se/sport/sa-har-idrottsutovandet-forandrats-i-din-sport

Sveriges Television: <http://www.svt.se/nyheter/inrikes/atervandarna-hasttjejerna-ar-tillbaka>

Travronden nummer 44, 5 juni 2015: *Hästar bra – för miljön*

Universitetskanslers ämbetet, 2015: <https://www.uk-ambetet.se/download/18.575a959a-141925e81d11f03/Etableringsrapporten-2013-11.pdf>

Muntliga uppgifter:

Anja Westberg, Kommunal, maj 2015

Becky Evensen, Strömsholm april 2015

Hans Jansson, februari 2015

Kicki Ronneberg-Bäckman, Svenska Ridsportförbundet, september 2015

Lars Bäckman, Hästnäringens Yrkesnämnd, maj-juni 2015

BILAGA 1: HÄSTUTBILDNINGAR I SVERIGE 2014

		Ant. Platser/år
HIPPOLOG		
Inriktning	Omfattning	
Ridhäst	180 hp-3 år	64
Travhäst	180 hp-3 år	19
Islandshäst	180 hp-3 år	3
Totalt		86
Yrke		
Beridare	Flyinge	5
Hovslagare, grundutbildning	Flyinge	35
	BYS	18
Hovslagare, kvalificerad fortbildning	BYS	24
Hovslagare, tilläggutbildning	Flyinge	35
Kusk – brukshästkörning	Strömsholm	8
Ridlärare	Yrkeshögskolan Syd, Olofström	10
	Vretagymnasiet	20
	BYS	12
Unghästutbildare	BYS	12
Unghästutbildare, grundutbildning	Flyinge	20
Unghästutbildare, vidareutbildning	Flyinge	8
Verksamhetsledare	Dingle	19
Totalt		226
LÄNGRE UTBILDNINGAR PÅ HÄSTSPORTENS FOLKHÖGSKOLA UNDER HÖSTEN 2014		
Allmän kurs		20
Hästkunskap hästkötare dist.		41
Hästkunskap level II		15
Pedagogik och Ledarskap dist.		15
SRL I		9
SRL II		7
Prep. SRL III		6
Häskötare/Trav		6
Totalt		119
GYMNASIEUTBILDNINGAR		
Naturbruksgymnasiet inriktning häst	(uppskattning, uppgifter saknas)	500
Åk 1		504
Åk 2		532
Åk 3		532
Totalt		1536
Riksanläggningarna åk 1-3		
Wängen		71
Strömsholm		91
Flyinge		51
Totalt		213
Totalt alla utbildningar	(saknas vissa friskolor)	2180

Hästnäringens Nationella Stiftelse

